

TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

Band 8.

DECEMBER 1917.

N:r 12.

Prenumerationspris inkl. postarvode:
För helt år Kr. 5:—
Lösnummerpris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
LÖJTNANT E. ENANDER, GÖTEBORG.
REDAKTIONENS ADRESS: GÖTEBORG 7. RIKST. 59.

Minimiannonspris 80 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år.

Svenska Brandchefsföreningen.

Normalbrandordningen är nu utgitven från föreningens förlag och kommer att, som med föreningens litteratur vanligen sker, utsändas till föreningens medlemmar mot postförskott.

Vi hänvisa till bokens anmälan i detta nummer och hemställa till medlemmarna att snarast föranstalta om bokens rekviderande till sina brandkårers arkiv och bibliotek, drätselkammare, allmänna åklagare, magistrater, skorstensfejare m. fl.

Rekvisitionerna göras hos Svenska Brandchefsföreningens Förlag, Kalmar.

Styrelsen.

Tidskrift för Brandväsendet får härmed inbjuda till prenumeration för år 1918. Tidskriften kommer att äfven under det kommande året utgifvas efter i hufvudsak samma program som hittills. Prenumerations- och annonsavgifter komma att, trots de med dyrtiden förenade ökade omkostnaderna, förblifva oförändrade, hvilket låter sig göra tack vare alltjämt ökad tillslutning från såväl annonsörer som prenumeranter. Tidskriften vill allt framgent söka efter bästa förmåga fylla sin uppgift som fackorgan inom brandväsendet, och är Red. alltid tacksam för bidrag af aktuellt intresse samt upplåtas Tidskriftens spalter gärna för diskussioner och inlägg i brandskyddsfrågor.

Till prenumeranter och annonsörer samt till de Herrar brandchefer, som beredvilligt lämnat beskrifningar öfver eldsvådor och andra bidrag får Red. uttrycka sin tacksamhet för det gångna årets angenäma förbindelser under förhoppning att äfven härefter få komma i åtnjutande af samma förtroende och välvilja.

I det vi till Tidskriftens vänner och gynnare rikta ett tack för det gångna året och med en önskan om godt nytt

år få vi alltså inbjuda till förnyad prenumeration och annonsering för 1918.

Redaktionen.

Prenumeration

verkställs *enklast och bäst* å närmaste postkontor, men kan också ske direkt hos Redaktionen, Göteborg 7.

För att Tidskriften utan uppehåll skall komma prenumeranter till handa på nyåret, få vi höfligast anhålla, att prenumeration verkställs i god tid, *helst redan före den 1 Jan. 1918.*

Tidskrift för Brandväsendets adress.

Ehuru Tidskriften i mer än 1 1/2 år utgifvits i Göteborg med postadress Göteborg 7, inkomma alltjämt ett flertal försändelser och bytestidningar, hvilka eftersändts från föregående adresser.

Redaktionen får härmed höfligast anhålla, att rättelse härutinnan måtte äga rum, då feladressering ju alltid fördröjer försändelsers ankomst, hvilket i många fall kan välla olägenheter.

Tidskrift för Brandväsendet
Postadress: Göteborg 7.

Till *Frivilliga Brandkårer*, anslutna till Sveriges Riksförbund af *Frivilliga Brandkårer*, har de senaste månaderna Tidskrift för Brandväsendet enligt särskild öfverenskommelse med styrelsen för Riksförbundet utskickats utan afgift för resp. kårer. Med utgången af detta år utgår emellertid detta aftal, och kommer således Tidskriften icke längre att utsändas till andra frivilliga kårer än dem, som i vanlig ordning verkställt prenumeration.

Det är Redaktionen förhoppning, att de kårer, hvilka nu haft tillfälle taga del af Tidskriftens innehåll och

Örebro brandbil.

nyttan af att läsa densamma, skola finna med sin fördel förenligt att prenumerera å Tidskrift för Brandväsendet för år 1918, särskildt som prenumerationsafgiften endast är 5 Kronor för helt år.

Som en stor fördel för resp. kårer vilja vi framhålla, att genom Tidskriftens frågeafdelning kostnadsfritt kunna erhållas råd och upplysningar i till brandväsendet hörande frågor, och att Tidskriftens läsare i densamma kunna följa utvecklingen inom brandväsendet med hvad därtill hörer.

Vi uppmana alltså de kårer, som för nästa år önska erhålla Tidskrift för Brandväsendet, att snarast verkställa prenumeration, hvilket enklast och bäst sker å närmaste postkontor, men äfven kan göras direkt hos Redaktionen, Göteborg 7.

Redaktionen.

Nyanskaffning.

Örebro brandkår har erhållit sin första brandautomobil, en 50 hkr's Scania-Vabisvagn. Den är utrustad med luftringar samt är cardanddrifven. Karosseriet är byggdt på kårens verkstäder. Plats finnes reserverad för inmonterande af pump. Bilens vikt med tullbelastning uppgår till c:a 3000 kg. Belysningen utgöres af »Aga» strålkastare samt elektriska sido- och baklyktor. Bemanning och den större redskapens placering framgår af ofvanstående ill.

Karbidlampor.

Här nedan återgifvas i form af utdrag ur tariffbestämmelser Tarifföreningens föreskrifter rörande användning af karbidlampor.

Allmän tariff.

Kap. 6. Belysning.

A. Acetylgasbelysning:

- 1) med *handlampor* af godkänd typ och försedda med skyddsglas för lågan tillåtes, där ej annorlunda särskildt stadgats.

Godkända typer af acetylenhandlampor äro: (Här uppräknas godkända lamptyper, f.n. uppgående till ett antal af öfver 320 stycken.)

Anm. För att en lamptyp af ofvannämndt slag skall kunna af Tarifföreningen godkännas fordras:

- 1:o) att ritning och beskrifning samt modell aflämnas jämte ansökningsen;
- 2:o) att lampan har inregistreradt namn eller är försedd med statens inspektörs för explosiva varor kontrollnummer.
- 3:o) att ingen del af apparaten är utförd af koppar (mässing är dock tillåten);
- 4:o) att karbidbehållaren är utförd

antingen af helpressad eller svetsad järnplåt af minst 0,7 mm. tjocklek utan lödfogar, samt förblydad eller på annat sätt skyddad mot rost,

eller af gjutgods eller mässingsplåt af minst 1 mm. tjocklek; och 5:o) att karbidbehållarens rymd icke medgifver större laddning än 1 kg.

Obs. Då anmälan göres, att acetylenhandlampor användas, skall i försäkringsbrevet införas gällande villkor för upplag eller förråd af kalciumkarbid.» (se kap. 12 rubrik »Karbid»)

Kap. 12.

Karbid (kalciumkarbid):

Obs. I försäkringsbrevet skall införas:

»Villkor N:o 2 för upplag eller förråd af kalciumkarbid.

Såsom uttryckligt villkor för försäkringens giltighet stadgas:

att karbiden skall vara packad i vattentätt tillslutna kärl af fullt betryggande styrka och godstjocklek; och skall sådant kärl, som rymmer 5 kilogram eller mera, vara förfärdigadt af smidig metall, dock ej koppar; dock att karbid i kvantitet om högst 1 kilogram må kunna förpackas äfven i starka täta burkar af papp eller trä med tätt slutande lock, som skall fästas vid burken medelst påklustrad papprensa;

att hvarje kärl, som innehåller minst 5 kilogram karbid, skall vara med tydliga bokstäfver märkt med orden »karbid, farlig vid beröring med vatten», skolande kärl, innehållande 50 kilogram eller mera, vara försedt med dylik påskrift å minst 2 motsatta sidor; jämväl packlåda eller annat yttre

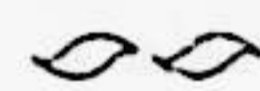
Mariestadsbilen.

emballage, hvori förvaringskärl är inneslutet, skall vara märkt på samma sätt;

att, då karbid förekommer i större mängd än 100 kilogram, den skall förvaras på sådant ställe, att den icke kan antagas komma i beröring med vatten, och i ljust, fuktfritt och väl ventileradt rum, i afseende hvarpå för öfrigt följande bestämmelser gälla, nämligen.

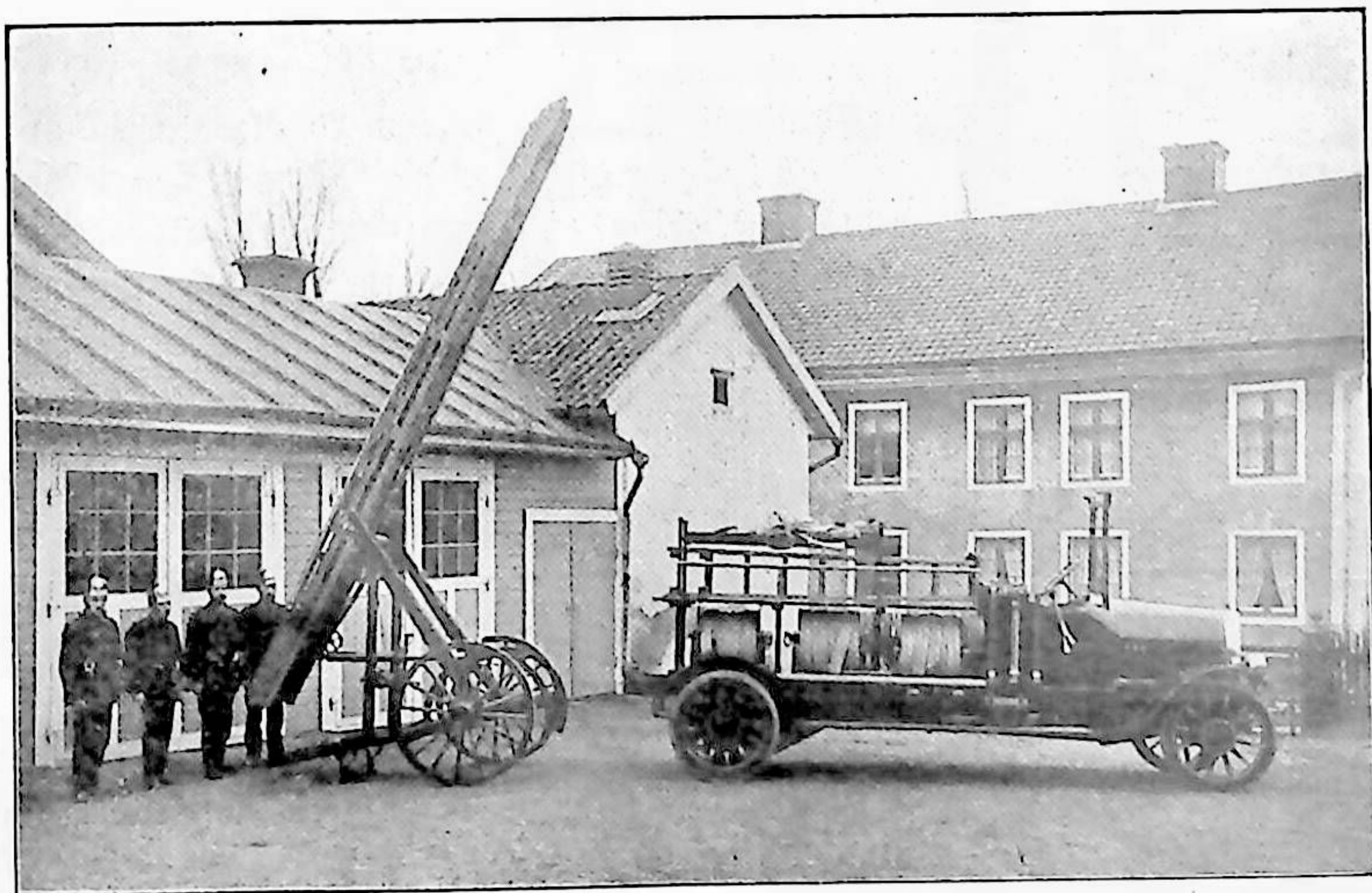
- a) att detsamma skall vara på betryggande sätt afskildt såväl från bebodda lägenheter som från rum för acetyलगasapparater;
- b) att dess golf skall vara högre än jordytan;
- c) att vatten, vattenhaltiga vätskor eller lättantändliga föremål icke må därstädes förvaras och
- d) att luftrörlingsrör ej må inledas i rökkanal, samt

att, då karbiden förvaras i särskild byggnad, å dennas alla yttersidor inom glas och ram inneslutna anslag af innehåll, att i byggnaden utbrytande eld ej får släckas med vatten, skola uppsättas.»

Den nya brandbilen i Mariestad.

Från brandchefen i Mariestad hafva vi ytterligare erhållit vidstående tvänne fotografier af den förut omnämnda brandbilen. Då anskaffning af automobilfordon numera i allt större omfattning äger rum vid landets brandkårer, torde illustrationerna vara af intresse spec. för Herrar brandchefer. Den till bilen hörande stegen är tillverkad af Herr E. E.

Mariestadsbilen med afbröstad stega.

Fromell i Sundsvall. Den är fyrdelad samt har fullt rest en längd af 20 meter. Afbröstning, förflyttning och reglering m.m. sker mycket enkelt och bekvämt. Stegens vikt är 670 kg. I öfrigt tala ill. för sig själfva.

Brandsynenämnds kompetensområde.

I de af Svenska Brandchefs-Föreningen utgifna Riktlinjer för Brandsyne- och Besiktningsförrättningar har å sid. 155—156 framhållits, att brandsynenämnd *icke* äger befogenhet att genom föreläggande af vite göra sig hörsammad.

Och enahanda påpekande har Hagman gjort i sin handbok: Kommunala Uppslagsböcker. II. Brandväsendet sid. 78.

I det först anförda arbetet framhölls, hurusom det torde kunna i fråga sättas, om icke den af K. Maj:t den 14 Februari 1879 i Civil-Departementet meddelade Resolution måste anses såsom en blunder af höga vederbörande, i det att brandsynenämndens i Örebro »vid tio kronors vite jämte särskild ansvarspåföljd» gjorda föreläggande icke blef af K. Maj:t upphäfdt.

Numera föreligger ett K. Maj:ts utslag i H. D., som bekräftar den i Riktlinjer uttalade förmodan om nyss anförda prejudikats opålitlighet.

Då målet är af största intresse för alla brandsynenämnder, lämnas här ett utförligt referat af detsamma.

Vid brandsyn, som år 1911 förrättades i Boden, gjordes åtskilliga anmärkningar beträffande en del gårdsägaren H. tillhöriga byggnader och förelade brandsynenämnden därvid H. att i olika hänseenden vid olika viten — tillhoppa 560 kronor — afhjälpa befunna bristfälligheter.

Vid efterbesiktning i september 1911 anmärktes, att berörda bristfälligheter fortfarande befunnos ofahjälpta.

I protokollet öfver efterbesiktningen anmärktes de särskilda vitena

Efter angivelse af brandchefen yrkade polisuppsyningsmannen i Boden vid Öfver-Luleå tingslags Härad-Rätt föreläggande för H. att utgifva de i efterbesiktningsprotokollet omförmälda försutna vitena.

Härads-Rätten utlät sig i utslag den 15 April 1913:

Som H. måste anses hafva försuttit ofvan angifna, i efterbesiktningsprotokollet upptagna viten,

pröfvade Härads-Rätten, jämlikt brandstadgan och för Boden gällande brandordning, rättvist fälla H. att utgifva desamma med tillhoppa 560 kronor.

Svea Hof-Rätt meddelade utslag den 16 December 1913:

Enär vid brandsynenämndens efterbesiktning befunnits, att H. dittills icke ombesörjt fullgörande af ofvan omförmälda, vid brandsynen meddelade föreskrifter;

men brandsynenämnden, med hänsyn därtill att ansvarspåföljd för sådan underlåtenhet vore bestämd i brandstadgan, ej ägt att, på sätt som skett, vid brandsynen förelägga H. att vid vite fullgöra de meddelade föreskrifterna;

alltså och då af utredningen i målet framginge, att H:s underlåtenhet i berörda hänseendet afsett byggnader å mer än en fastighet.

pröfvade Hof-Rätten skäligt på det sätt ändra Härads-Rättens utslag,

att H., jämlikt 15 § 1 mom. brandstadgan, dömdes att, för underlåtenhet att ställa sig i fråga varande vid brandsynen meddelade föreskrifter till efterrättelse, böta 50 kronor.

I Högsta Domstolen föredrogs målet den 19 Oktober 1916 och *enär vid brandsyn icke lagligen må föreläggas vite för underlåtenhet att fullgöra vid sådan syn lämnade föreskrifter,*

fann H.D., lika med Hof-Rätten, de vid i fråga varande syn meddelade vitesförelägganden icke kunna vinna tillämpning;

men enär, enligt hvad numera blifvit upplyst, synen afsett åtminstone sju olika, H. tillhöriga, fastigheter,

pröfvade H.D. lagligt på det sättet ändra Hof-Rättens utslag, att H. dömdes, jämlikt det af Hof-Rätten åberopade lagrum, att, för enhvar af de sju särskilda förseelser, böta tio kronor, tillhoppa 70 kronor.

K. Maj:ts Utslag utfärdades den 6 November 1916. (Nytt Juridiskt Arkiv Referat 165 sid. 492.)

—f.

Öfversikt

öfver under år 1917 utkomna lagar och författningar, hvilka med brandväsendet och dithörande hafva sammanhang.

K. K. ang. åtgärder för åstadkommande af minskning af bränsleförbrukningen vid gas- och elektricitetsverk den 13 Mars 1917. Sv.F.S. N:o 74.

Kommerskollegii Kungörelse den 26 Mars 1917 ang. ändrad lydelse af § 4 af Koll. Kung. den 1 Mars 1904 ang. säkerhetsföreskrifter vid utförande af elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring. Sv.F.S. N:o 126.

K.K. ang. åtgärder till minskning af förbrukningen af smörjmedel den 5 Juni 1917. Sv.F.S. N:o 237.

Lag om försäkringsrörelse den 25 Maj 1917. Sv.F.S. N:o 257.

Lag om ändrad lydelse af 2 § 14:o i Lagen den 26 Maj 1909 om K. Maj:ts Reg.-Rätt den 14 Juni 1917. Sv.F.S. N:o 267.

Lag om fastighetsbildning i stad den 12 Maj 1917. Sv. F.S. N:o 269. Genom denna lag upphäfdes, bland annat, stadsplanlagen af den 31 Augusti 1907.

K.F. om fastighetsregister i stad den 12 Maj 1917. Sv.F.S. N:o 281.

BOWSER

ETABLERAD 1885

*Bensin- och
Oljelagrings-
anläggningar*

skydda fullständigt mot eld- och explosionsfara och förebygga alla förluster genom afdunstning och läckage.

Inga förhöjda brandpremier, när Bowseranläggningar användas.

Det äldsta, mest bepröfvade och mest praktiska systemet.

ÖFVER en million anläggningar för bensin, fotogen och alla slags oljor, i bruk över hela världen. I Sverige bland annat sålda tilli Stockholms, Uppsala och Helsingborgs Brandkårer, till Armén, Flottan, Statens Järnvägar och ett flertal enskilda firmor och bolag.

Fabrikanter:

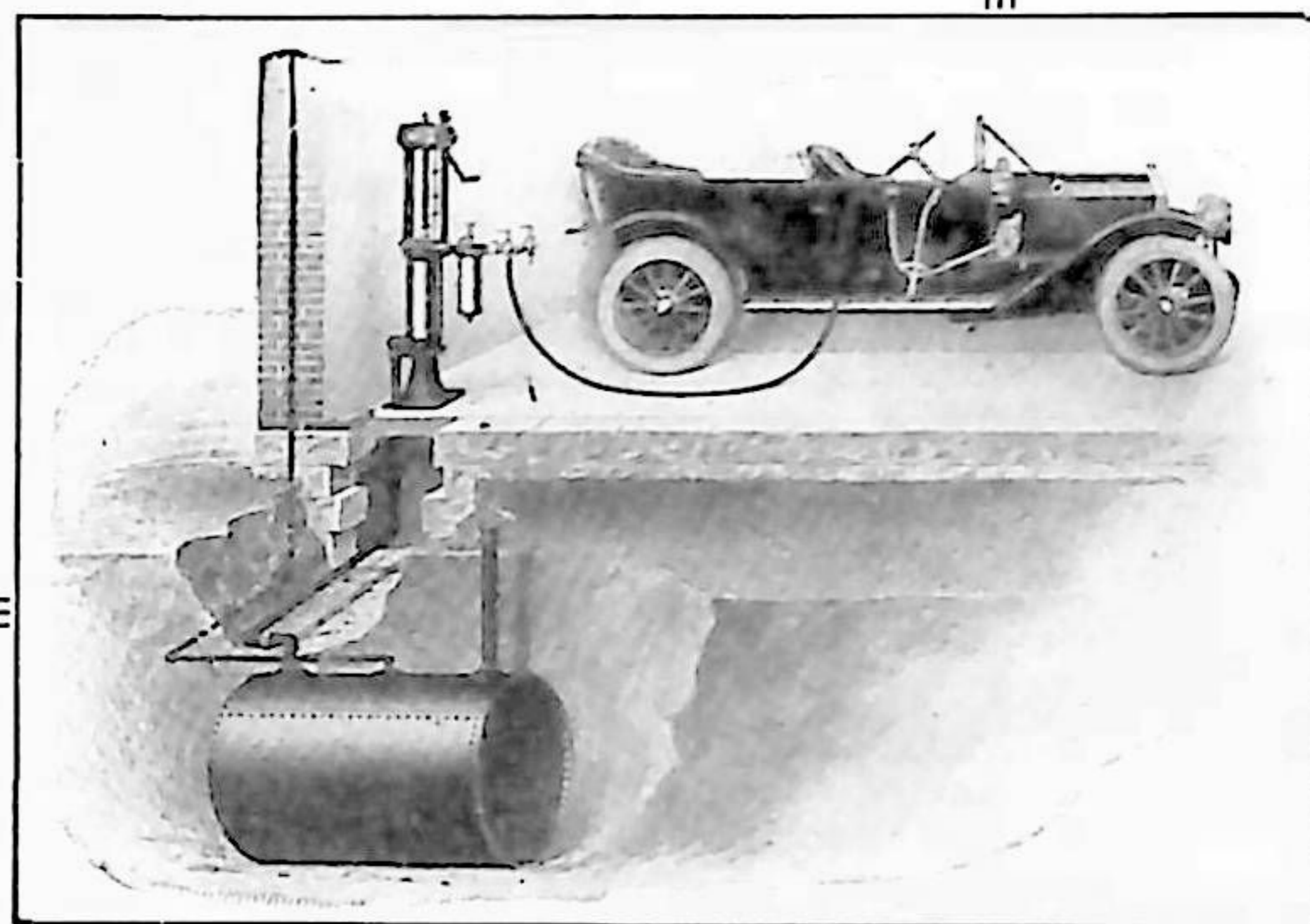
S. F. BOWSER & Co. Inc.

Fort Wayne, Indiana. U. S. A.

Offertter och upplysningar lämnas af

A.-B. GUMÆLIUS & KOMP.

Karduansmakaregatan 9, Stockholm

AGA
STRÅLKASTARE

för

AUTOMOBILER

och

BÅTAR

AGA
STORMFACKLOR

och

HANDLYKTOR

Begär kataloger och upplysningar.

från

GASACCUMULATOR
STOCKHOLM

Metallfabriksaktiebolaget
C. C. SPORRONG & C:o.

Regeringsgatan 23. STOCKHOLM.

Knappar & Uniformseffekter

för Brandkårer.

Katalog sändes fritt på begäran.

Glöm ej

att förnya prenumerationen på
Tidskrift för Brandväsendet
för år 1918.

Bensin

lagras
brandsäkert
och
explosionssäkert

om Martini och Hünekes anläggningar användas. Inga förhöjda brandförsäkringspremier, då detta system användes. Infordra vår offert.

AKTIEBOLAGET INGENJÖRSFIRMA

FRITZ EGNELL

STOCKHOLM.

RIKSTEL.
LOMMA 17

ETERNITBOLAGET
LOMMA
TILLVERKAR
TAKSKIFFERN

ETERNIT

VÄGGBEKLÄDNADSÄMNE
MATERIAL FÖR ELEKTRISKA
OCH KEMISKA
ÄNDAMÅL
KRÄVER INTET UNDERHÅLL

SVENSKT
FABRIKAT

TAKSKIFFERN OCH VÄGGBEKLÄDNADSÄMNET

ETERNIT

användes i stor utsträckning till STATENS, KOMMUNALA och PRIVATA BYGGNADS-FÖRETAG samt för ELEKTRISKA ÄNDAMÅL.

SVENSKT FABRIKAT AF CEMENT OCH ASBEST.

ETERNITTAKEN

äro eldsäkra, isolerande, lätta, starka, stormsäkra, vattentäta och okänsliga för temperaturväxlingar.

SKANDINAVISKA ETERNIT AKTIEBOLAGET, LOMMA, RIKS. 17

Återförsäljare för mellersta och norra Sverige:

HERRAR NORMAN & C:o, Kungsgatan 3, Stockholm, Rikstelefon 21111.

BILLMANS
Fabriks- & Handels-Aktiebolag

Regeringsgatan 88. STOCKHOLM.

Telegrafadress:
»BILLMANS R. T. 4811»

ALLM. TEL. 4480.
RIKS TEL. 4811.

Brandredskap

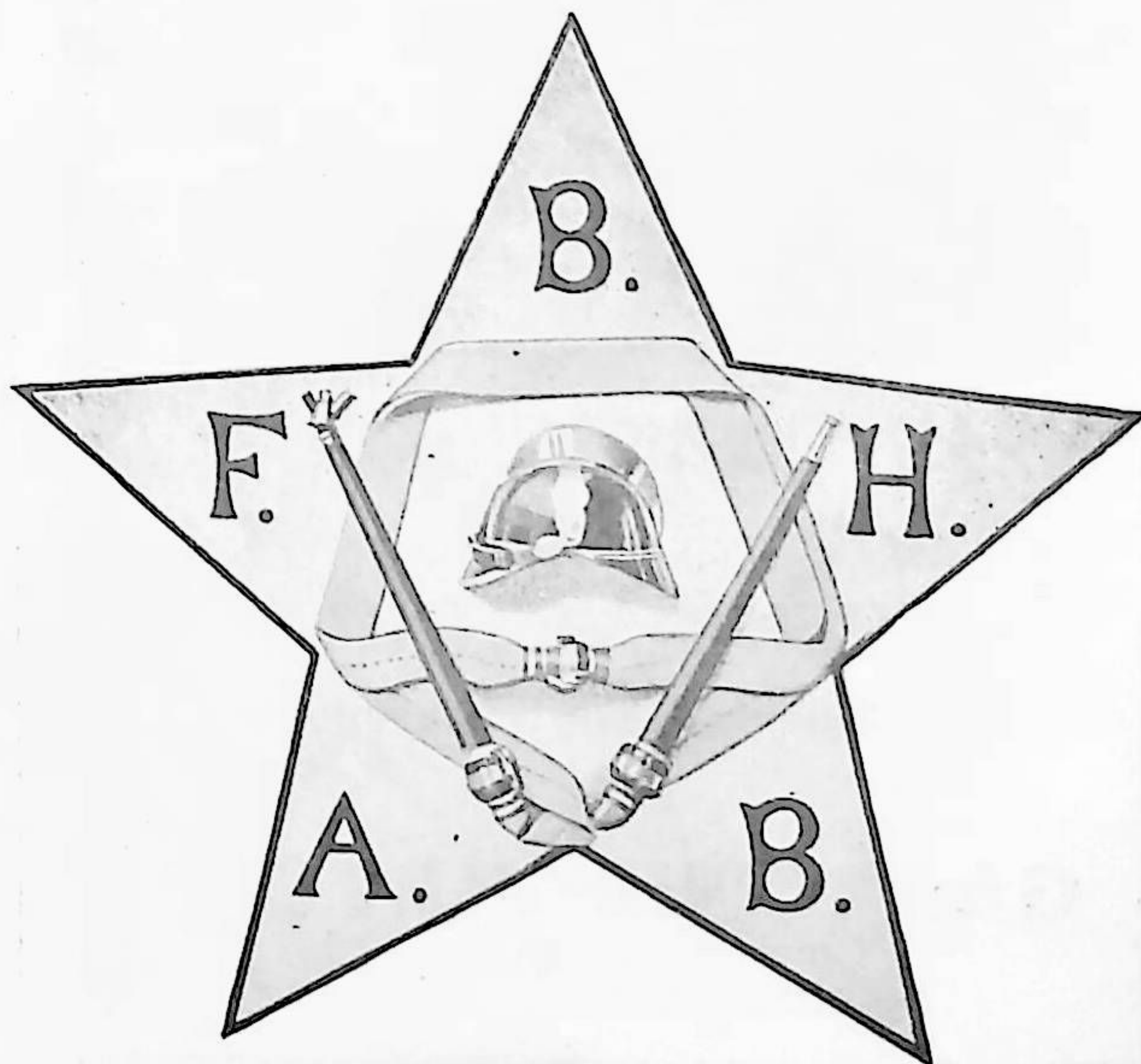
af alla slag.

Uppgör förslag till utrustningar

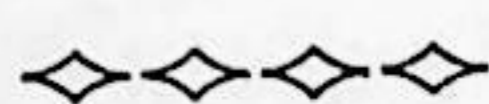
Lämnar kostnadsförslag

Katalog på begäran

Erhållit 2 guld- och 20 silvermedaljer.

- K.K. den 12 Maj 1917 ang. ändrad lydelse af §§ 17 och 50 i Byggnadsstadgan för Rikets städer den 8 Maj 1874. Sv.F.S. N:o 284.
- Lag om öfverflyttande å landsfiskal af kronofogde åliggande bestyr den 14 Juni 1917. Sv.F.S. N:o 304.
- K.F. ang. förbud mot användning af träkol för eldning af ångpannor den 19 Juni 1917. Sv.F.S. N:o 335.
- K.K. ang. ändrad lydelse af K.F. den 14 Augusti 1916 ang. förbud mot användande af ved som bränsle vid industriella anläggningar, kommunikationsinrättningar samt vissa allmänna verk och anstalter den 19 Juni 1917. Sv.F.S. N:o 371.
- K. Kommerkollegii Kung. den 27 Juni 1917 ang. visst undantag från bestämmelserna i Koll. Kung. den 1 Mars 1904 ang. säkerhetsföreskrifter vid utförande af elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring. Sv.F.S. N:o 425.
- Lag om ändrad lydelse af § 75 i F.K.L. den 29 Juni 1917, Sv.F.S. N:o 456.
- K. Stadgan ang. hotell och pensionatrörelse den 8 Juni 1917. Sv.F.S. 474.
- K.F. ang. reglering af bränsleförbrukning den 13 Juli 1917. Sv.F.S. N:o 476.
- K.F. ang. reglering af förbrukning af flytande bränsle för trafikändamål den 20 Juli 1917. Sv.F.S. N:o 497.
- K.K. om tillämpning å gasformigt bränsle af K. F. den 20 Juli 1917 ang. reglering af förbrukning af flytande bränsle för trafikändamål m.m. den 21 Augusti 1917. Sv.F.S. N:o 569.
- K.F. ang. kontroll öfver tillverkningen och försäljningen af lampor för kalciumkarbid och acetylen-gas den 7 September 1917. Sv.F.S. N:o 602.
- K.K. ang. ändrad lydelse af K. Trafikstadgan den 24 Januari 1914 beträffande transport af kalciumkarbid den 7 September 1917. Sv.F.S. N:o 603.
- K.K. ang. lösen för bevis om godkännande af lampa för kalciumkarbid eller acetylen-gas den 7 September 1917. Sv.F.S. N:o 604.
- K.K. ang. försäljning af motorsprit den 25 September 1917. Sv.F.S. N:o 670.
- K.K. ang. förvaring af med bensin eller bensol denaturerad sprit den 25 September 1917. Sv.F.S. N:o 681.
- K.Br. ang. rikets indelning i fögderier och landsfiskalsdistrikt den 7 September 1917. Sv.F.S. N:o 687.
- Lag om expropriation den 12 Maj 1917. Sv.F.S. N:o 189.

Protokoll, hållet vid Tredje Svenska Brandchefsmötet i Upsala den 23 och 24 Augusti 1880.

Forts. fr. föreg. nr.

§ 18.

Sextonde öfverläggningsämnet: »Tid, ort och sätt för nästa brandchefsmöte.» Mötet uppdrog åt inspektören i Städernas Allmänna Brandstodsbolag att bestämma tid, ort och sätt för nästa möte med förbehåll, att detsamma förlägges till ort, som ej har kasererad brandkår.

§ 19.

Direktör Nyström redogjorde för en klämtapparat, förfärdigad af instrumentmakaren Eriksson, hvilken apparat skulle påföljande dag afprofvas; och anmäldes af herr ordföranden ett af ingenjören C. W. Kull upprunnet taktäckningsämne, hvars afprofvande mötets medlemmar inbjödos bevista påföljande dag. Mötet beslöt att tillsätta tvenne kommissioner att afgifva utlåtande i dessa ämnen; och utsågos till ledamöter i den förstnämnde

Herrar direktör Nyström,
ingenjör Larsson,
kapten Hollsten
samt till ledamöter den senare
Herrar disponenten Hay,
brandchefen Dahlström,
disponenten Widman,

och skulle de begge kommissionernas utlåtande, såsom bilagor, åtfölja mötets protokoll.

§ 20.

Justeringen af protokollet uppdrogs åt herr ordföranden och vice ordföranden samt ingenjör Larsson och kapten Littorin.

§ 21.

Sedan samtliga de uppställda öfverläggningsämnena nu vore genomgångna, tackade ordföranden mötets medlemmar för den sakrika och upplysande diskussionen, hvarefter direktör Vougt till ordföranden uttalade nötesmedlemmarnes tacksamhet för den välvilja han visat mötet samt det utmärkta sätt, hvarmed han ledt förhandlingarne.

Härmed förklarades mötets förhandlingar afslutade.

I enlighet med de vid mötet fattade resolutioner, betyga:

Efter uppdrag

K. HUGO BLOMBERG. LUDVIG F. WÅHLBERG.

Justeradt:

C. Y. SAHLIN.
Z. LARSSON.

H. VOUGHT.
A. LITTORIN.

Bil. A.

Undertecknade, hvilka blifvit af Tredje svenska brandchefsmötet i Upsala, utsedde att afgifva yttrande öfver en af herr mekanikus L. M. Eriksson i Stockholm konstruerad apparat, afsedd att vid utbrott af eldsvåda, till beredande af tidsvinst vid brandkårens utryckning, användas för direkt klämtning vare sig från brandskåp, polisvaktkontor eller brandstation, få härmed, efter att hafva tagit apparaten i närmare skärskådande och med den anställt klämtningsförsök, såsom vår åsikt uttala, att apparaten fördelaktigt utmärker sig genom såväl god konstruktion som fulländadt arbete, hvadan den, väl uppsatt samt ordentligen underhållen och omsedd, utan tvifvel kommer att uppfylla sitt ändamål och sålunda blifva af stort gagn för brandväsendet. Upsala den 25 Augusti 1880.

C. A. NYSTRÖM, TH. HOLLSTEN, Z. LARSSON,
Städernas Allmänna Brandstodsbolags inspektör för brandväsendet. Brandchef i Stockholm. Brandchef i Upsala.

Bil. B.

I egenskap af komiterade, utsedde vid Tredje allmänna brandchefsmötet härstädes, hafva undertecknade anställt följande prof med nedan angifna taktäckningsmateriel, med afseende å dess förmåga att motstå eld; och voro förhållandena vid dessa profs anställande följande:

På ett 5 fot bredt circa 4 fot högt öfver marken af stolpar uppburet underlag af läkt anbringades 4 fot i längd och således 20 kvadratfot i areal stora taktytor, nämligen:

- 1:o) En takyta af korrugerad galvaniserad plåt;
- 2:o) En takyta af vanlig takplåt samt
- 3:o) En takyta af konstgjord sten («askskiffer»),

inventerad och tillverkad af civilingenjören C. W. Kull från Skåne. På hvardera af dessa taktytor anbringades 30 skålp. ved och spån, hvilket bränsle med tillhjälp af en liten quantitet fotogén antändes och hölls oafbrutet brinnande under loppet af en halftimma.

Då elden härefter släcktes medels påsprutadt vatten, utröntes att läkten under båda plåttaktytorna blifvit förbrända på de delar, hvarå elden verkat; hvaremot läkten under stentakytan befans fullkomligt oskadade; och var under hela profvet stentakets undre sida icke varmare, än att stenarne kunde med blotta handen utan svårighet vidröras; icke heller hade de särskilda stenplattorna, hvaraf takytan bildades, hvarken genom hettan eller den hastiga afkylningen med vatten, tagit någon skada, likasom icke några sprickor därå kunde upptäckas.

Detta taktäckningsmateriel är sålunda att betrakta såsom mycket skyddande mot eldfara samt i öfrigt ändamålsenligt, och torde därför förtjäna att komma till mera allmän användning, synnerligast som det upp-

gifna priset circa 20 öre pr kvadratfot torde få anses billigt i förhållande till motsvarande materiel.

Upsala den 24 Augusti 1880.

BERNHARD HAY. AD. FR. DAHLSTRÖM.
C. J. WIDMAN.

Afgående brandchef.

Brandchefen i Västerås C. G. Sjöqvist lämnar med detta års utgång sin befattning vid brandkåren, sedan han af stadsfullmäktige beviljats afsked med pension på grund af i tjänsten ådragen knäskada, hvilken visat sig medföra för hans tjänst hinderligt framtida men. Brandchefen Sjöqvist är född den 5 Sept. 1868. Efter anställning vid Stockholms Poliskår och efter ca två månaders praktiserande vid hufvudstadens brandkår blef han den 1 Nov. 1897 vice brandchef och stads-sergeant vid den då nybildade kombinerade brand- och poliskåren. År 1905 uppdelades kåren, och upprättades en uteslutande brandkår, hvars chef S. blef. Under brandchefen Sjöqvists tjänstetid har staden Västerås innevånareantal ökats från 10.000 till 25.000. Brandkåren har gifvetvis följt med i utvecklingen.

Från en redskapskärra har materielen ökat med större fordon, stege, ångsprutor etc. att dragas af hästar, och har för någon tid sedan ytterligare tillkommit en modern brandautomobil.

Brandstation har inretts med familjebostäder för en del af personalen, och har dessutom familjebostäder ordnats i intill brandstationen liggande hus.

Då brandchefen Sjöqvist nu afgår från brandkårstjänsten kan han göra det i det goda medvetandet att lämna från sig en god och välutbildad kår åt sin efterträdare och att hafva utfört ett godt arbete i brandväsendets tjänst. Det ringa antalet större eldsvådor vittnar också om, att han väl fyllt sitt värf som chef för stadens brandkår. År 1909 erhöll han Städernas Allmänna Brandstodsbolags silfvermedalj, och d. 13 d:s öfverlämnades till honom samma bolags guldmedalj.

Till brandchef i Västerås f.o.m. den 1 Jan. 1918 har utsetts vice brandchefen därstädes Fabrikör A. Danielsson.

Reformförslag rörande fastställande af brandordningar.

Forts. fr. föreg. n:r.

Men någon gemensam centralmyndighet för fastställande af sådan brandordning stadgade brandstadgan icke, utan skulle detta, såsom redan stadgats genom K. K. den 22 Mars 1861 och genom K. F. den 21 Mars 1862, allt fortfarande ske genom K. B:s försorg.

De skäl, som talade för en dylik tingens ordning, framgår af det underdåniga betänkandet af den 29 Augusti 1859 samt af de vid detsamma fogade reservationerna.

Komitérade ansågo, att befattningen med dylika föreskrifter borde från lokalmyndigheterna öfverflyttas till regeringsmakten. Såsom skäl härför anförde komitérade de betänkligheter, som i underdånigt memorial af den 1 Oktober 1839 af dåvarande Justitiekanslern och år 1856 af Rikets Ständers Justitieombudsman yttrades i hans till årets riksdag afgitna ämbetsberättelse, mot lokalmyndigheternas befattning med utfärdande af polisföreskrifter på den grund, att den, enligt grundlagarne, K. Maj:t tillkommande rätt att stifta lagar och författningar i allmänna hushållningsmål icke kunde, hvad ordnings- och polismål inom städerna anginge, af vederbörande myndigheter utöfvas.

Men gentemot denna mening anfördes reservationer af tvenne komitérade: dåvarande Underståthållaren i Stockholm de Maré och Rådmanen Uppling.

Den förre erinrade, att grundlagarne i åberopade hänseende endast talade om författningar rörande rikets *allmänna* hushållning och att därtill icke kunde hänföras de ordningsföreskrifter, som särskilda förhållanden på särskilda orter kunde göra behöfliga.

Reservanten framhöll vidare, hurusom den af J. O. uttalade åsikten icke blef af K. Maj:t gillad, i det att

K. Maj:t afslog den därpå grundade framställningen om upphäfvande af ett utaf Öfverståthållareämbetet i Stockholm utfärdat påbud och uti den nådiga skrifvelse, hvarigenom komitén bildades, K. B:s behörighet i berörda afseende icke ens vore vidrörd. Däremot framhölls, hurusom densamma och i viss mån äfven magistratens vore genom flera författningar och genom seklers häfd erkänd.

Reservanten vågade därför anse, att en sådan öfverflyttning af omhandlade ärenden till regeringsmakten såsom centralmyndighet hvarken vore behöflig eller nyttig och knappast verkställbar, samt vidare, att de olägenheter, som blifvit förutsagda, i händelse rättigheten att meddela föreskrifter i berörda afseenden skulle af lokalmyndigheterna bibehållas, helt säkert skulle kunna förebyggas, utan att bestyret därmed behöfde centraliseras hos regeringsmakten, som därigenom skulle öfver höfvan betungas med en massa små ärenden, hvilka dessutom vore af den beskaffenhet, att för deras afgörande speciell lokalkännedom vore erforderlig. (Se Betänkande den 29 Augusti 1859 sid. 23—24.)

Den andre reservanten, Rådman Uppling, ansåg icke lämpligt, att frågor af denna beskaffenhet blefve föremål för K. Maj:ts pröfning i annat fall, än då menighetsrepresentanterna ogillat ett af lokalmyndigheten framlagdt förslag, d. v. s. då ärendet i besvärsväg inkomme till K. Maj:t.

Reservanten motiverade denna sin ståndpunkt i frågan dels med den öfvertygelsen, att en på giltiga principer grundad kommunallagstiftning måste åt kommunerna bevara all den själfständighet i ordnandet af deras enskilda angelägenheter, som är med formerna för landets allmänna styrelseförfattning förenliga, dels ock med föreställningen, att regeringens tid och omsorger skulle, till hinder för mera maktpåliggande ärendens behandling, allt för mycket upptagas af ringare föremål, om till dem af denna beskaffenhet, hvilka redan förut höra till regeringens omedelbara pröfning, ytterligare lades frågor af den inskränkta omfattning, som nu afsåges, och hvilka frågor, efter det en allmän författning i ämnet blifvit för städerna utfärdad, skulle, efter hvad antagligt vore, visa sig vara beroende i de allra flesta fall hufvudsakligen på kännedom om de lokala eller andra för vissa städer egna förhållanden, hvaraf behovet af de föreslagna stadgandena i hvarje särskildt fall skulle betingas.

Slutligen ansåg reservanten, att det vore af vikt, att formen för dessa frågor behandling förenklades, så att de praktiska olägenheter, som med omgångar och tidsutdräkt äro förenade, därvid måtte i möjligaste mätte kunna undvikas.

Reservanten ansåg därför lämpligt, att lokalmyndigheterna bibehöllos vid rättigheten att utfärda sådana stadganden, hvarom fråga vore, samt att en väl afvägd befoegenhet mellan dessa myndigheter i nämnda afseende måste anses öfverensstämma med en rätt uppfattning af de grunder, enligt hvilka de offentliga

bestyren böra inom ett väl ordnad statssamhälle fördelas.

Slutligen framhöll reservanten, att garantier för, att den lokalmyndigheten tillkommande rättigheten icke skulle af densamma begagnas till åstadkommande af påbud, den allmänna meningen inom kommunen såsom obehöfliga eller skadliga ogillade, låge dels i, att menighetsrepresentanterna skulle godkänna och antaga stadgandena, dels i den föreslagna bestämmelsen, att såväl Justitiekanslersämbetet som Rikets Ständers Justitieombudsman bereddes tillfälle att, hvar för sig, öfvervaka, att icke några från lokalmyndigheterna utgångna stadganden, som stredo mot lag eller antagna lagstiftningsgrunder, måtte kunna förblifva gällande.

I likhet med andre reservanten, kunde Rådman Uppling icke finna, att den genom stadgandet i 89 § af regeringsformen af den 6 Juni 1809, åt Konungen förbehålla lagstiftningsrätten i mål, som rikets allmänna hushållning röra, och hindret däraf för Konungen, att denna sin rätt på underordnade myndigheter öfverlåta, skulle lida allra ringaste intrång genom sådan lagstiftning, hvarom här vore fråga. I denna sin uppfattning styrktes reservanten ej allenast af den häfdvunna sed, som under dåvarande statskiök varit från äldre tider okvald bibehållen, än äfven i ordalydelsen i flera sedan år 1809 af K. Maj:t, dels med, dels utan Ständernas hörande och medverkan, utfärdade författningar t. ex. landshöfdinginstruktionen den 10 November 1855. (Se Betänkande af den 29 Augusti 1859 sid. 19—21.)

Reservanternas mening blef den segrande vid stadsstadgarnas slutliga affattning.

Gifvet är ju, att, om man öfverflyttade pröfnings- och fastställningsrätten af brandordningarne från K. B. till en gemensam centralmyndighet, så skulle härigenom, *under vissa förutsättningar*, kunna vinnas större garantier för enhetlighet, planmässighet och sakkunskap än under nuvarande förhållanden samt en viss rådgifvande verksamhet i sammanhang med pröfning af frågan om fastställelse kunna åstadkommas.

Emellertid torde dessa fördelar, för hvilka dock inga garantier finnas, mer än uppvägas af de nackdelar som ett dylikt system skulle medföra. Den förnämsta af dessa nackdelar är att systemet innebär en fara för schablonering, och då, såsom ofta blifvit framhållet, det i det allmännas intresses erforderliga och nödvändiga för åstadkommande af den tillfredsställande säkerheten på området är beroende både af ort, af tid och af förhållanden, så ligger i systemet en afgjord fara för, att de olika orternas på olika tider speciella intressen och förhållanden icke skola blifva vederbörligen tillgodosedda.

Förslaget synes oss vidare innebära ett attentat mot den kommunala själfbestämmningsrätten och sålunda strida mot hela vår kommunallagstiftning.

Något verkligt talande skäl för, att staten skulle

upphäfva en genom århundradens häfd tillämpad praxis, har icke blifvit framställd. Något sådant torde ej heller nu, lika litet som år 1859 föreligga.

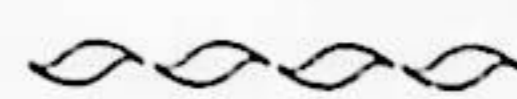
Mot klagomålen öfver K. B:s kompetens må invändas, att någon större svårighet för denna myndighet att vid förefallande behof skaffa sig sakkunnigt biträde icke torde föreligga. Vid pröfning och granskning af brandordningar hos K. B. gäller det för öfrigt i främsta rummet att tillse, att brandordningens bestämmelser icke stå i strid mot lag och laga stadgar, och framför allt, att de äro i öfverensstämmelse med brandstadgan, samt att de föreskrifter, hvilka, enligt brandstadgan, skola i brandordning inrymmas, verkligen äro där till finnande. Först i andra hand kommer den rådgifvande verksamheten rörande vissa i formellt hänseende oangripliga, men i sak mindre lämpliga bestämmelser. Men här torde kommunerna med sina tekniskt utbildade tjänstemän vara de mest lämpliga att afgöra, hvad som kan för samhället vara erforderligt eller ej för att fylla ändamålet med brandordningens föreskrifter.

Men den förmodan, som reservanterna till 1859 års komité-betänkande uttalade, nämligen att man, sedan de allmänna författningarne blifvit utfärdade, och sedan i dem intagits föreskrift, som möjliggjorde för Justitiekanslern och Justitieombudsmannen att, hvar för sig, tillse, att inga bestämmelser, hvilka stodo i strid mot gällande lagstiftningsgrunder och praxis, i brandordningarne inflöte, har dessvärre icke bekräftats.

Fastmer ser man, nästan vid hvarje ny brandordnings fastställande, att K. B. i länen gifva sin sanktion åt i brandordningen intagna föreskrifter, som alldeles uppenbart stå i strid mot gällande lag och sedan årtatal tillbaka följd praxis.

Till detta ämne skola vi i annat sammanhang återkomma, hvarför vi här vilja inskränka oss till att framhålla önskvärdheten af större uppmärksamhet från K. B:s sida vid fastställande af nya brandordningar, ändringar uti eller tillägg till förefintliga.

—f.

Två vice brandchefer i Göteborg.

Sedan brandchefen hos Drätselkammaren begärt, att denna ville hos stadsfullmäktige göra hemställan om anställande f.o.m. 1 Jan. 1918 af ytterligare en vice brandchef, hafva stadsfullmäktige den 8 Nov. d. å. enligt begäran af Drätselkammaren beslutat inrättande af en ny vice brandchefs befattning f.o.m. nästa år. Den nye vice brandchefen kommer att få samma åligganden och samma löneförmåner som den nuvarande.

Till innehafvare af den sålunda inrättade befattningen har Drätselkammarens Första afdelning den 11 ds. utsett Löjtnanten i Kungl. Göta artilleriregementes reserv *Einar Enander*, utgifvare af denna tidning.

Ludwigsbergs Revolverpump

besitter de för en eldsläckningspump
särskildt fördelaktiga egenskaperna att
vara själsugande och att arbeta full-
komligt jämnt, utan skakningar i slang-
ledningarne. Sugförmåga 7—9 meter.
Inga ventiler med tillhörande pack-
ningar, fjedrar o. d.

Öfverlägsen, driftsäker konstruktion.

**LUDWIGSBERGS
VERKSTADS A. B. STOCKHOLM**

LUX'

Eldsläckningssystem

med

FLYTANDE KOLSYRA

för

ELDFARLIGA VARUUPPLAG - GARAGER
- - - BIOGRAFER - FARTYG etc. etc. - - -

AKTIEBOLAGET LUX
STOCKHOLM 8.

FAXIN

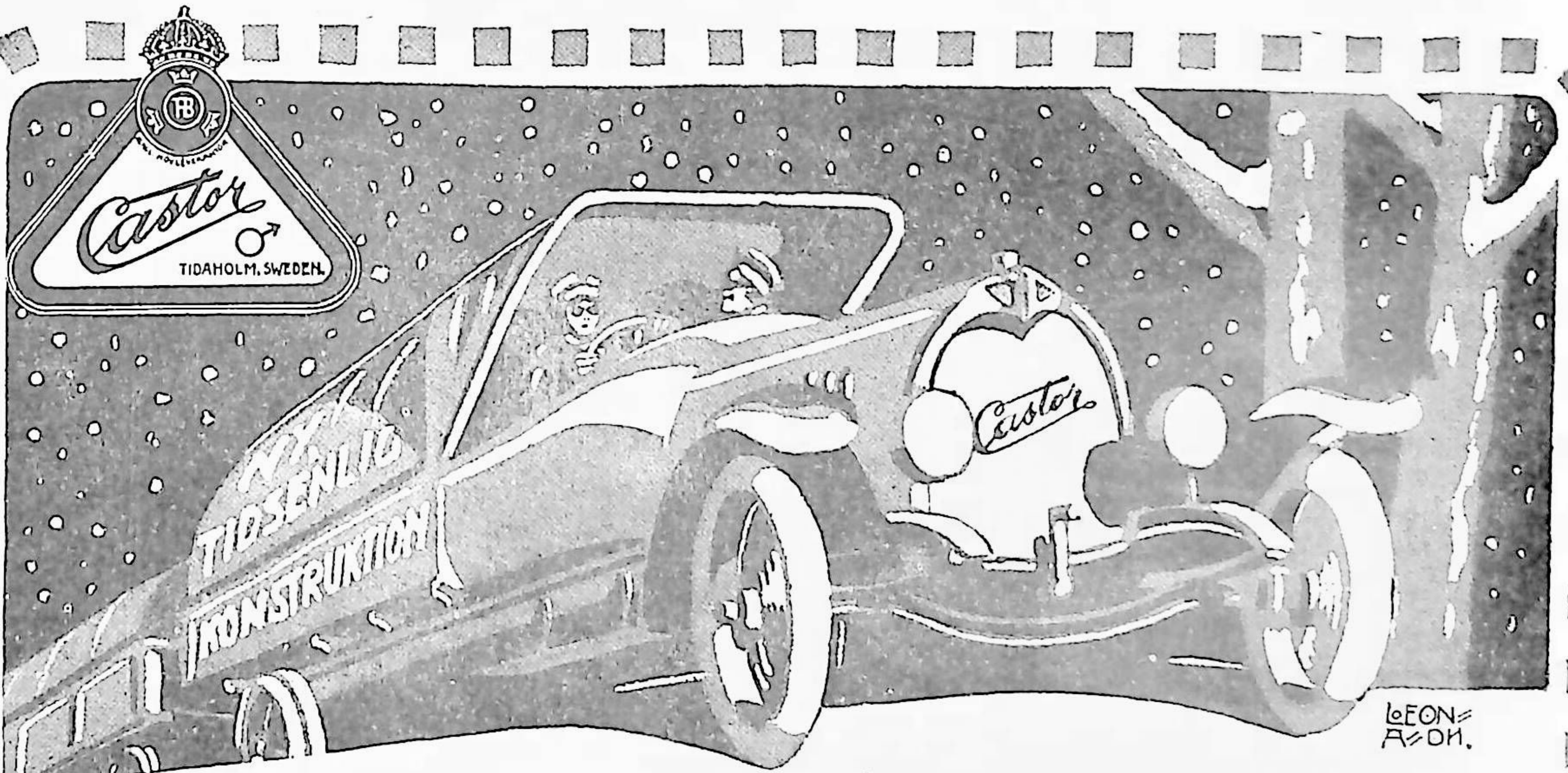
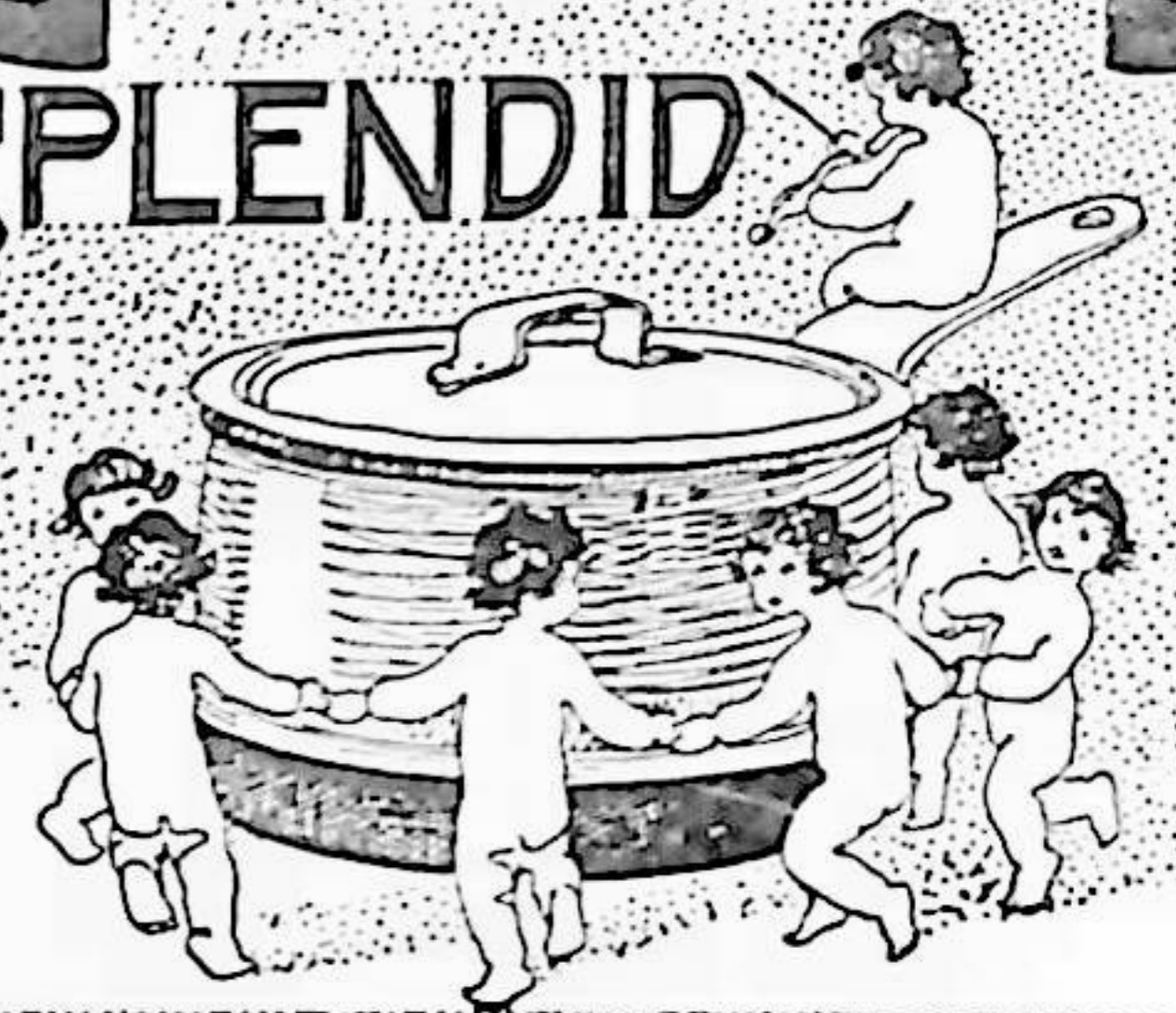
öfverträffadt

Putsmedel

för alla metaller.

POLERINGEN GÄR SOM EN
DANS OM MAN ANVÄNDER

GAHNS SPLENDID

LEON
A. OHL.

TIDAHOLM'S NYA LAST- OCH BRANDKÅRS- AUTOMOBILER.

Generalagenter =

CRONSTEDT, KASTENGREN & CO,

(Ej DAMLER-MERCEDES AUTOMOBILAGENTUR)

Begär offert!

Birgerjarlsgatan 6,

Stockholm.

Löjtnant Enander har erhållit sin brandmannautbildning hufvudsakligen vid Göteborgs Brandkår, där han de senare åren vid upprepade tillfällen tjänstgjort som t. t. vice brandchef.

Eldsvådor.

SVERIGE.

Stockholm. Tisdagen den 13 november 1917 kallades brandkåren till Stockholms Bomullsspinneri- och Väfveriaktiebolag. Vid framkomsten befanns att eld på grund af själfantändning uppstått i en maskin för rifning af trassel. På grund af att en öfver maskinen befintlig sprinkler trädde i funktion släcktes elden omedelbart och var all fara öfver vid kårens ankomst.

Det torde vara af intresse att erfaras att vid ett föregående tillfälle den 16 januari 1916 likaledes ett allvarligt eldsvådetillbud i samma eldfarliga inrättning afvärdades genom att sprinklersanläggningen trädde i funktion, hvarvid brandkårens verksamhet inskränkte sig till att afstänga vattentillförseln och släcka en del glödande rester.

Den i Nordiska Kompaniets varumagasin befintliga sprinklersanläggningen har äfvenledes vid ett tillfälle under året fullständigt släckt en eldsvåda därstädes.

Ett biträde i damtriseringen hade just tändt en gaslåga, då hon kallades till telefon. I hastigheten kastade hon ifrån sig en ännu brinnande tändsticka, hvilken föll i en spånkorg med diverse brännbara föremål, som omedelbart antändes, hvarpå elden spred sig till rummets gardiner m.m. Till all lycka trädde sprinklersanläggningen omedelbart i funktion och släckte fullständigt elden och afvärdade sålunda det synnerligen elakartade tillbudet utan att brandkåren behöfde ingripa.

Söndagen den 25 november kl. 2.26 e.m. ingick meddelande till Katarina brandstation att eld uppstått i trossbotten till kylhuset inom Stockholms stads slakt- hus vid Enskede.

Katarina brandstation utryckte omedelbart med tvenne motorsprutor jämte bemanning. Vid framkomsten befanns att elden fått stor omfattning, väldiga rökmoln uppträngde från byggnaden och en första orientering visade, att den cirka 90 meter långa vinden öfver mitteldelen var öfvertänd. Förstärkning rekvirerades omedelbart, hvarvid utrycktes såväl från Katarina som Johannes brandstationer.

På grund af den omfattning elden redan vid framkomsten fått, visade det sig nödvändigt att inrikta eldsläckningsarbetet på en begränsning af elden till vindsvåningen, hvilket äfven lyckades med tillhjälp af 13 slangledningar från 5 automobilmotorsprutor.

Samtidigt med eldsläckningsarbetet och under be-

täckning af 4 slangledningar påbörjades arbetet med bortförande af i kylhusets bottenvåning lagrade stora kvantiteter lifsmedel. Enligt uppgift skadades endast en obetydlighet af desamma.

Byggnaden, å hvilken vinden blef fullständigt afbränd, är uppförd af sten och armerad betong i en öfver- och en underjordisk våning. Till vinden, som i ett sammanhang sträckte sig öfver hela byggnaden, fanns endast en trappförbindelse, en spiraltrappa.

Brandbotten å vinden utgjordes af armerad betong, takresningen af trä och taktäckningen af eternit.

Byggnaden är belägen mellan och sammanbyggd med maskinhus med tornbyggnad och ett under inredning varande nytt kylhus i öster samt den öfvertäckta förbindelsehallen mellan kylhuset och slakt- hallarna m.m. i väster.

Å vinden finnes 2 större fläktar och en mindre dylik, hvilken genom en luftkylare och regenerator genom väldiga trummor af trä längs hela vinden och en mängd tvärgående trummor af scagliol reglerade luftcirkulationen inom underliggande våningar genom en större mängd ventilationsöppningar i brandbotten. Öfver hela vinden fanns dessutom för isolering ett lager af torfströ till en höjd af 1.5 till 3 meter. Förutom ofvan angifna öppningar i brandbotten fanns äfven ett flertal dagerbrunnsöppningar.

Anledningen till eldens oerhördt snabba spridning torde vara den ofvan omförmälda myckenheten brännbara ämnen å vinden samt det förhållandet, att fläktarna vid eldens utbrott voro i gång; dock voro desamma stoppade vid brandkårens ankomst.

Elden begränsades på 2 1/2 timmar, men var ej fullständigt släckt förrän den 28 kl. 8 e. m. sedan allt torfströ med hjälp af cirka 600 man militär medförts från vinden. Så godt som hela brandkårens personal deltog i aflösningar i det krävande arbetet. Anledningen till elden är ännu ej fullt utredd.

Onsdagen den 28 november kl. 5.14 e. m. inkom larm från brandskåpet Sveavägen 50, hvarvid Johannes brandstation utryckte. Vid framkomsten befanns att eld utbrutit inom en lokal — använd såsom garage — i gårdhuset till egendomen Sveavägen 56, Reinholds ängbageri A.-B.

Elden hade redan spridit sig inom större delen af garaget, där tvenne phänomobiler och en öfverbyggd lastautomobil m. m. brännbara föremål funnos uppställda.

Från brandpost utlades en slangledning, hvilken vid eldstället grenades till två.

Till följd af hettan bortföll takputsen delvis och antände en träbjälke till ofvanför liggande bostadslägenhet, hvarför trossbotten här måste uppbrytas på ungefär 1/2 kv.m:s yta.

Af elden förstördes den ena phänomobilens öfverbyggnad, hvaremot de båda öfriga automobilerna utdrogos på gården af brandkåren och blefvo därigenom endast obetydligt skadade. Under släckningsarbetet

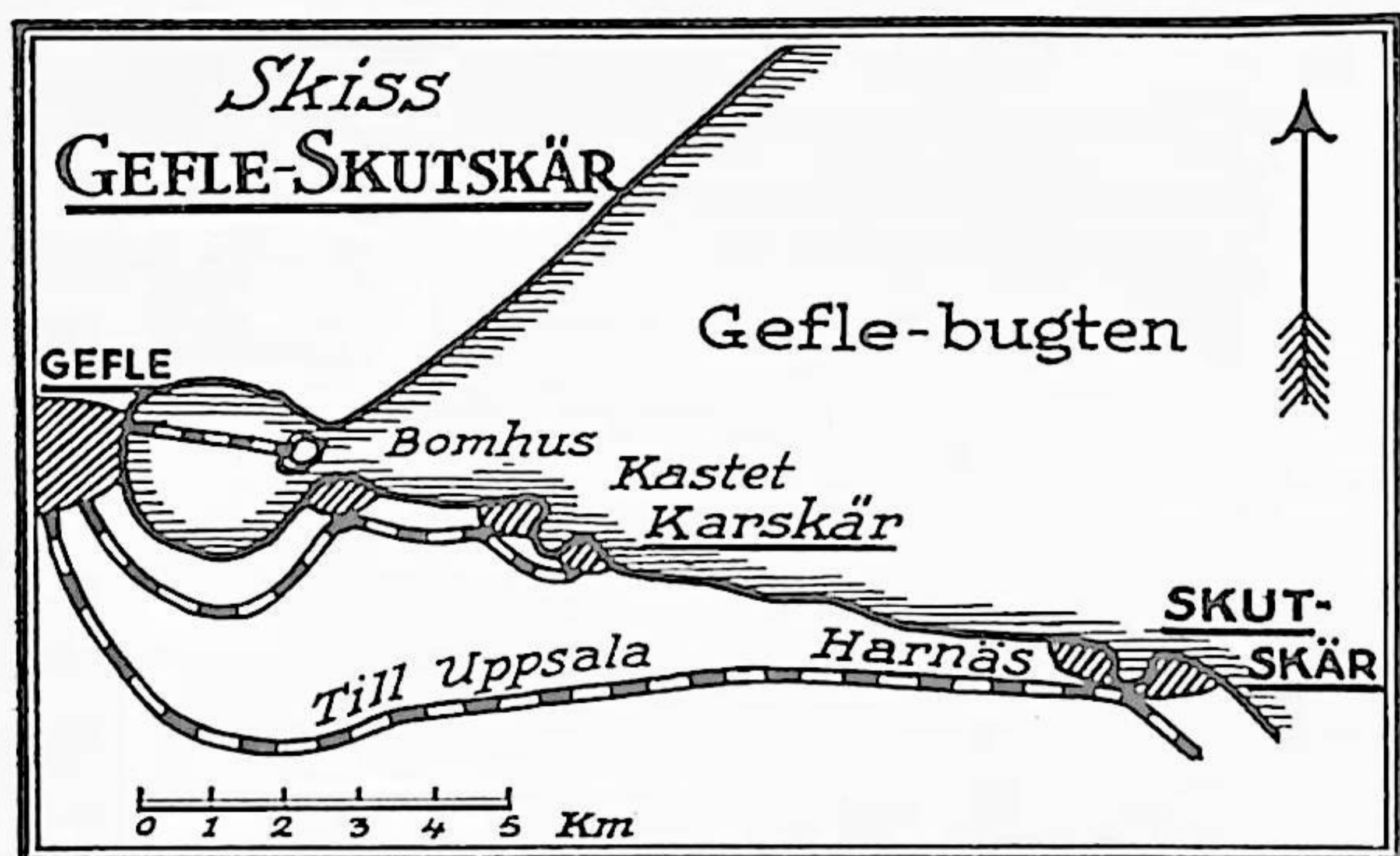
uttogs dessutom oskadade tvenne 25 l:s plåtbehållare fyllda med benzin.

Elden, som hade uppstått genom oförsiktighet vid reparationsarbete å den ena phänomobilen, hvarvid benzin användts i och för rengöring af motorn, släcktes på ungefär 15 min. hvarefter eftersläckning pågick till kl. 6.52 e. m.

Millionbränderna vid Karskär och Skutskär.

Från Gefle stad löper Geflebuktens södra strand en sträcka af omkring 14 km. hufvudsakligen i östlig riktning till Skutskärs hamn och äro väldiga industriella anläggningar här tillfinnandes på korta afstånd från hvarandra.

Närmast Gefle stad, på ett afstånd af 3 km., ligger Bomhus sågverk med sina stora brädgårdar och på ungefär samma afstånd bortom Bomhus ligga Kastets sågverk och Karskärs cellulosafabriker, af hvilka det förra är det största kända i Eutopa och de senare i anläggningskostnad representera ett värde af omkring 7

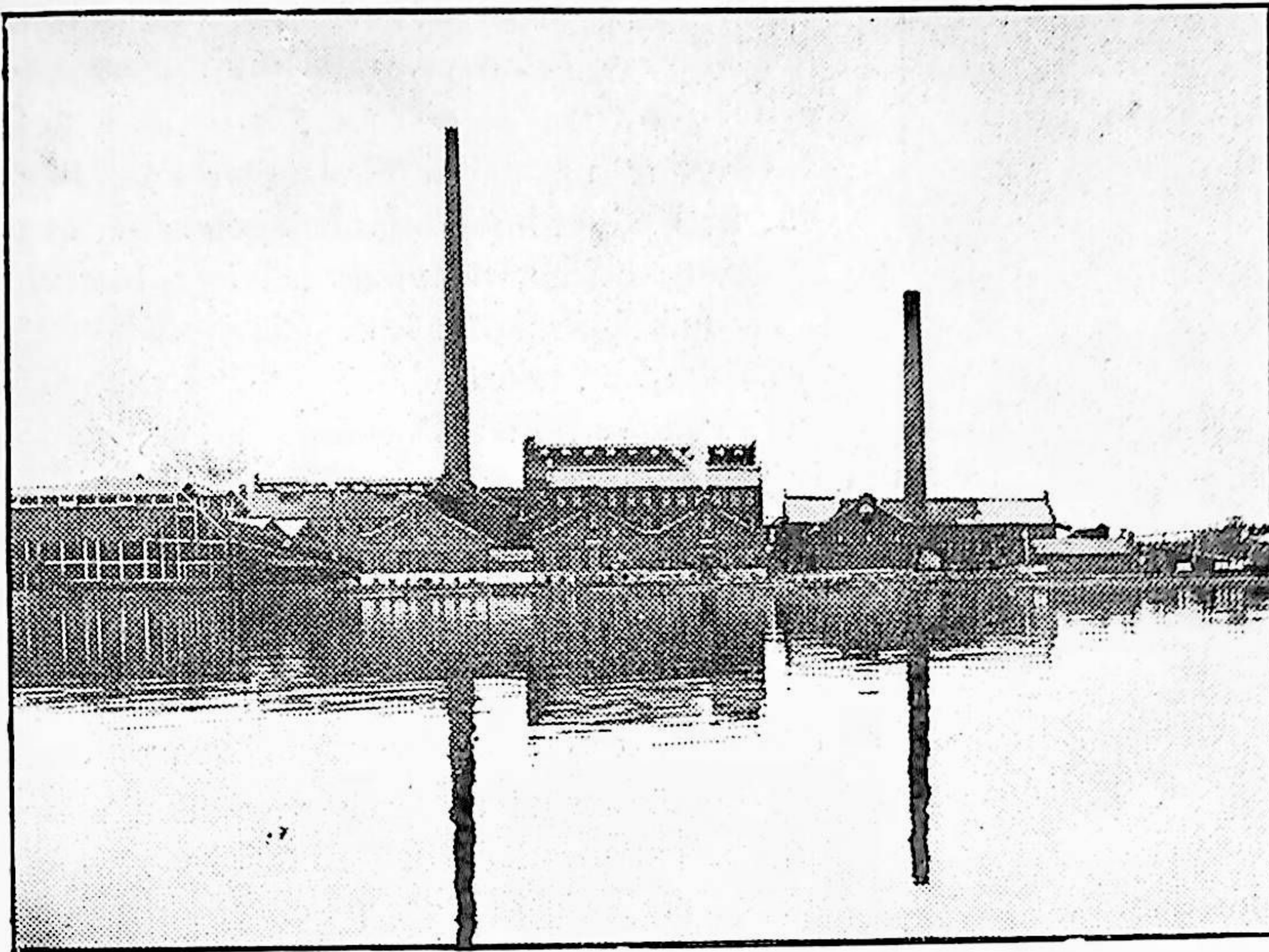
millioner kronor. Alla tre dessa anläggningar höra till Gefle stads område och ägas af Korsnäs Sågverksaktiebolag. Omkring 8 km. öster om Karskär vid gränsen mellan Gästrikland och Uppland ligga Harnäs och Skutskär med sina cellulosafabriker, sågverk (det största i vårt land näst Kastet) och omfattande brädgårdar. Dessa verk tillhöra Stora Kopparbergs-Bergslags A.-B.

Den 23 november vid half femtiden på morgonen utbröt eld uti det ena af Karskärs stora trämassemagasin under det arbete där pågick. Dessa magasin voro belägna parallellt med och invid hvarandra, skilda allenast af ett järnvägsspår. Långsidan af östra magasinet låg invid stranden. Det västra, i hvilket elden uppstod, var på kortsidan beläget på ett afstånd af 10—12 steg från fabriken s. k. pappsalar (torkmaskinhus) och på långsidan skildt från fabriksbyggnaden af fri plats på 15 å 30 steg. I närheten af magasinens andra kortsida lågo några träbyggnader, stort stall m. m. Hvardera magasinet var 160 met. långt,

25 met. bredt och omkr. 16 met. högt samt fyllt med massabalar, tillsammans till en myckenhet af 21.800 ton med ett värde af öfver 300:— kr. per ton eller omkring 7 millioner kronor. Elden spred sig med stor hastighet till båda magasinerna. Dessas väggar — entumsbräder, spikade på regler — brunno på kort tid ned alstrande hög värmeutveckling. Fabriksbyggnadernas stenväggar röko af hettan, tjäran började svettas ut af takpappen, ur lanterninernas oskyddade trä sipprade kådan ut; några närstående barrträd brändes af och föllo omkull. Vinden kom lyckligtvis från landsidan, så att den svåraste värmeutvecklingen och eldregnet gick till hafs — i annat fall hade hela fabriksbyggnadskomplexet, pappersvedupplaget m. m. inom kort gått räddningslöst förloradt.

Under sansad och omdömesfull ledning af verkets Ötveringeniör, G. Magnusson, med biträde af ingenjörerna på platsen grep fabriken i arbete varande personal genast an med att begränsa elden. Hjälp skyndade till från grannar i öster och väster. Från fabriken kraftiga fasta pumpverk med sina elektriska motorpumpar, lämnande 11.000 minutliter, blefvo slangar hastigt utlagda, först 4, hvilkas antal sedermera ökades genom användande af grenrör. Inom en timme hade 5 flodsprutor anländt — 2 från Skutskär, 2 från Bomhus och 1 från Gäfle — och 19 slangledning, lämnande omkring 17.000 minut-liter vatten, sökte energiskt sätta en gräns för eldens utbredande. Tillgång till släckningsmanskap var riklig, i det fabriken personal, uppgående till omkring 300 man, oförtöfvadt infann sig. Från Gäfle brandkår utgick, förutom flodsprutan med dess personal, brandautomobil befäl och 5 man, ångspruta, medförande slangar, brandsegel m. m.

Till en början gällde det att hindra eldens spridande till det i omedelbar fara varande torkmaskinhuset (pappsalen), hvars tak fattat eld, som dock hastigt släcktes, samt att hindra eldens spridande till de å motsatta ändan af magasinerna befintliga trähusen, genom hvilka branden lätt kunde ledas till den stora stallbyggnaden och pappersvedlaget. Det invid stranden varande magasinet kunde med vatten nås endast från ena kortsidan, invid pappsalen. I detta första skede af släckningen koncentrerades sålunda arbetet på att med hufvudkrafterna försvaga elden i massalagrens båda kortsidor och att så godt sig göra lät medelst vatten dämpa den utstrålade hettan från det närmast fabriken varande massalagrets långsida, så att fabriken ej antändes. Detta resultat nåddes. Men att sedan släcka massalagret syntes länge och väl vara fåfängt. Härtill bidrog att pappen var så lättantändlig genom sin torrhet; den innehåller ej mera än 10 % vatten (vanlig ved innehåller 40 % vatten) och därför brann det intensivt i balarnes ytterytter, bildande rökgångar i mellanrummen mellan balstaplarna. Balarnes hårdt sammapressade inre delar förtärdes dock ytterligt sakta, så att någon sänkning af höjden å de bergåsar liknande massahögarne knappast kunde

Karskär före branden.
 × Början af det ena af de 160 m. långa brunna magasinerna.

på timal förmärkas. Så småningom lyckades det dock att få delar af massalagrets yttersidor svarta, men innanför glödde det, brinnande gaser slogo ut i höga lågor och tände igen, så att samma arbete måste tid efter annan upprepas. Efter ett halft dygn kunde man dock se att, om inga störande händelser inträffade, så skulle fabriken kunna räddas.

Den största faran låg uti sådan omkastning af vinden, att den blåste från hafssidan, hvarigenom värmen och eldregnet skulle kastas öfver fabriksbyggnaderna och vedlagret. Så snart omständigheterna det medgafvo vidtogos därför följande åtgärder i syfte att i den mån sig göra lät möta denna fara. Det å området upplagda lagret af harts, oljor och annat eldfarligt aflägsnades med hjälp af järnvägsvagnar; på de höga fabriksbyggnadernas öfversta delar utsågos lämpliga platser, från hvilka taken till ötriga byggnaderna kunde med vattenstrålar nås; slangar i beredskap utlades

till fabriksområdets inre delar; Gäfle brandkårs största ångspruta (2.000 min. lit.) uppställdes å plats, hvarifrån den kunde medelst sina ledningar behärska det stora och dyrbara massvedsupplaget; och på den del af det brinnande papplagrets långsida, hvilken vette mot fabriksbyggnaden, dämpades glöden till en höjd af 3 å 4 met. öfver marken på det att ett område kunde bibehållas, där släckningspersonal hade utsikt att möjligen kunna uppehålla sig. Huruvida det härigenom hade gått för sig att vid farlig vind rädda fabriken var dock föga sannolikt. Men till all lycka inträffade ej någon oroande vindändring.

Efter 2 dygns begjutning af massalagren med vatten kunde man anse, att faran för fabriken öde var öfverstånden. Under 3:dje dygnet efter eldens utbrott kom ett lätt snöfall, hvilket var af stor betydelse, enär den genom byggnadsföretag af träaffall belamrade

marken, äfvensom hustaken och vedupplaget därigenom fingo en liten men välkommen skyddsbetäckning. Två flodsprutor fingo då afgå från platsen och under 4:de dygnet fick Gäfle stads flodspruta också återgå jämte stadens ångspruta. Vatten till släckningsarbetet erhöles sedan uteslutande från fabriken fast pumpverk.

Eldsvådan hade ett visst släktttycke med kolbrand. Huru mycket vatten än användes, syntes man dock ej kunna släcka glöden i de inre delarne af massahögen. Något lämpande af balarne kunde ej ske; därtill hade fordrats mångdubbelt större arbetskrafter och nödigt fritt utrymme, och skulle arbetet dock tagit veckor i anspråk. Emellertid har gjorts försök att åstadkomma genombrott i det mäktiga lagret genom atmedelst båtshakar nedrifva balarne, så att inre delarne kunde åtkommas. Arbetet härmed fortgår. Medelst instickande af järnrör i massahögarna kan temperaturen i desamma uppmätas.

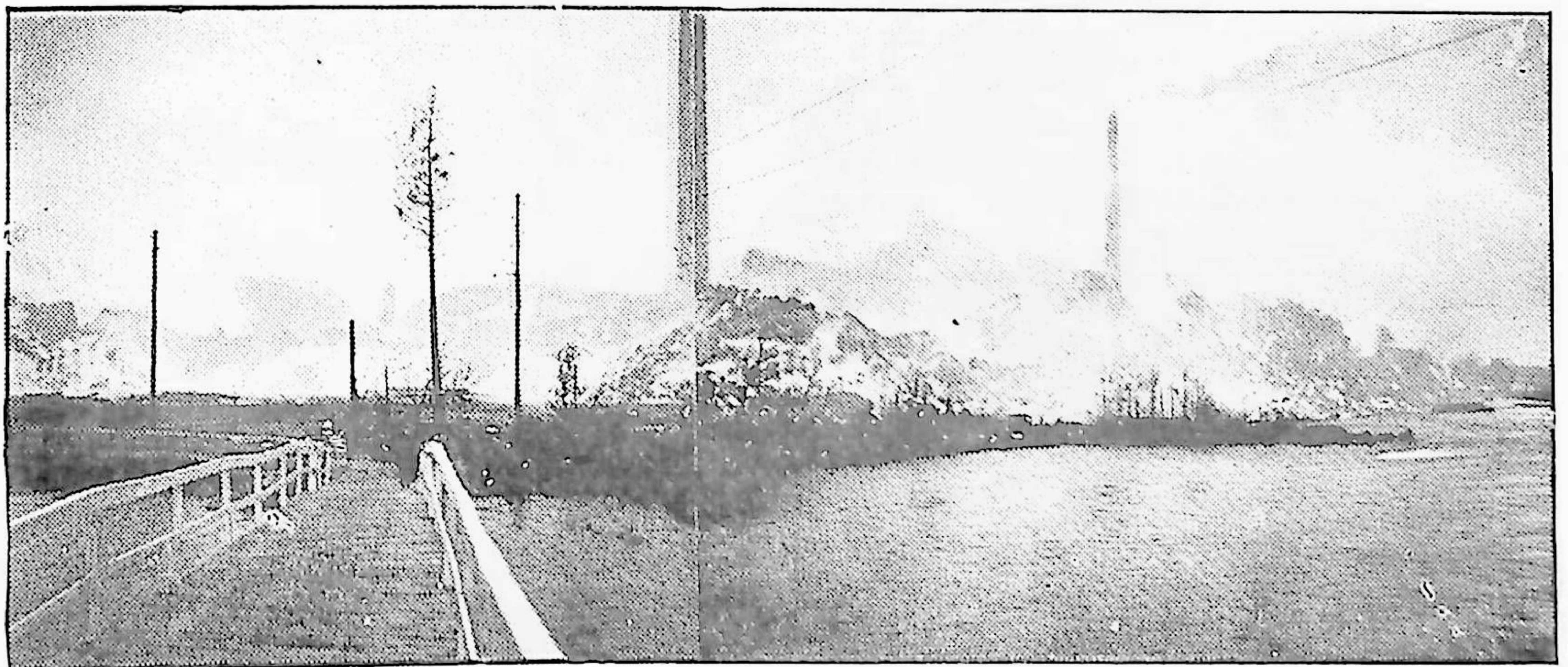
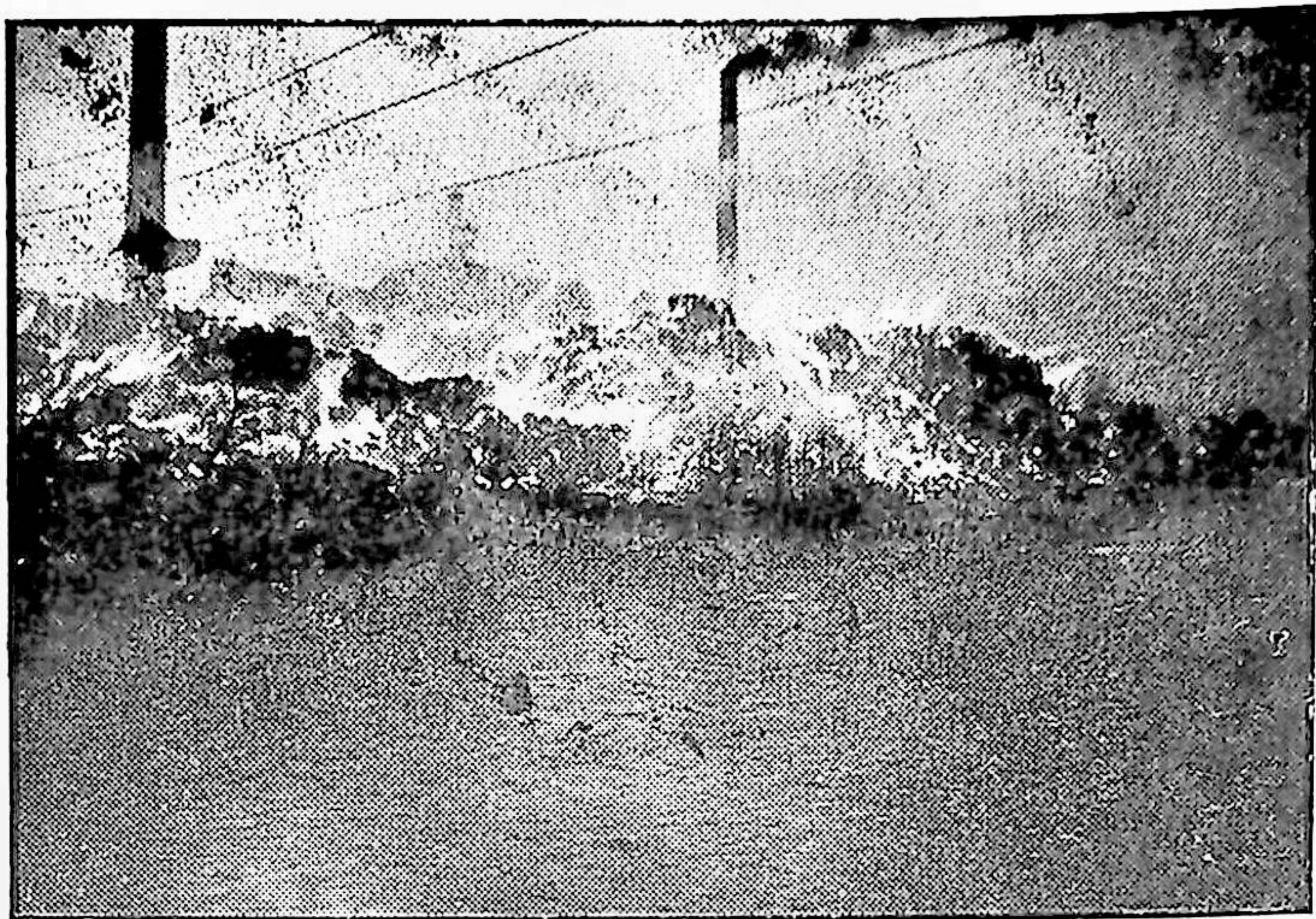

Bild från brandplatsen vid Karskär.

Eldsvådan vid Karskär sedd från sjösidan.

Sannolikt kommer eld i denna jättekolmila dock att finnas kvar tills den kväfves af snötäcke. För att underlätta snöns kvarblifvande på massahögen täckes densamma med pappskifvor, där så lämpligen ske kan.

Eldsvådans anblick var storartad. Eldhärden liknade kratern af en vulkan, täckt af glödande lava. Ur jättebålen virflade massor af brinnande pappskifvor, af draget förda upp i luften till en höjd flera gånger större än fabrikskorstenen, som dock är den högsta i Sverige (102 meter), ibland likt lysande aeroplan sväfvande långt utåt hafvet, ibland fastnande i på öar va-

rande träds aflöfvade kronor och ibland nedfallande i havet, alltjämt brinnande och flytande på hafvets yta.

Olyckor uteblefvo icke under släckningen. Så blef en man omkullslagen af en nedrasande, brinnande magasinsvägg, hvarvid han dels brändes och dels fick ett ben afbrutet af en nedramlande bal. Genom öfveringenjörens hastiga och rådiga personliga ingripande räddades han dock till livet. Han vårdas nu på lasarettet.

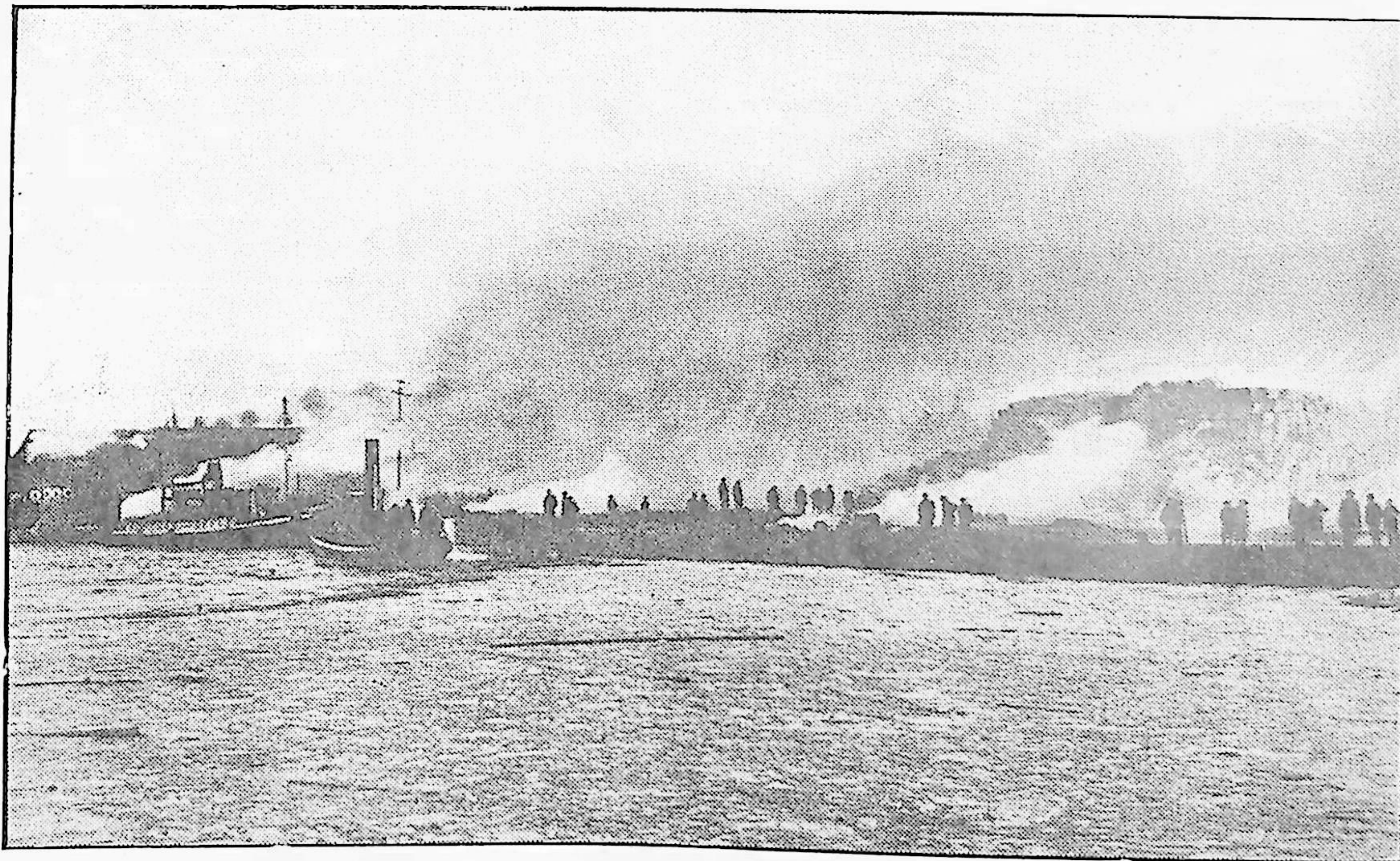
Brandskadan är ännu ej känd, men torde nog uppgå till bortemot 6 mill. kronor. Ej mindre än 28 in- och utländska bolag äro direkt intresserade i brandförsäkringen.

Karskärsbranden lär vara den största industribrand, som timat i vårt land. Enastående är ock att på en yta af endast 1.5 tunnland så stora värden gått förlora-

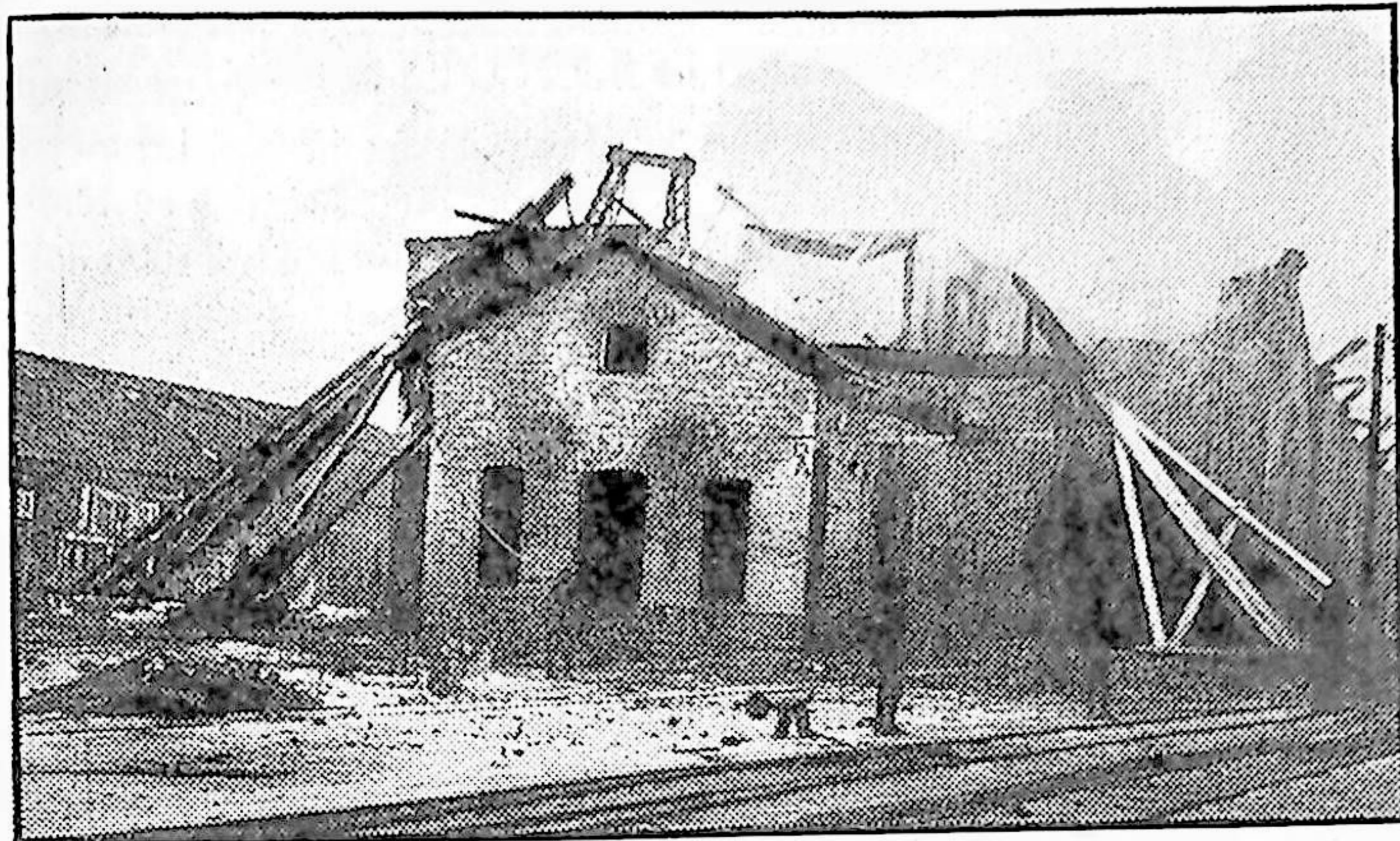
de. Försiktigheten kommer nog att bjuda, att ej varor till så höga värden lagras så som nu skett, utan att lagret fördelas på skilda håll. Till jämförelse i värdeväg kan anföras att den fasta egendom, för hvilken brandskada utbetalades vid 1869 års stora stadsbrand i Gäfle, ej uppgick till mer än 3.12 mill. kronor.

* * *

Den 29 november, sex dagar efter Karskärsbrandens början, vid femtiden på morgonen, färgade den röde hanens respektingifvande sken ånyo österns himmel likt en förtidig morgonrodnad, men med flammande

Eldsvådan vid Skutskär sedd från sjösidan.

De kvarstående yttermurarne af torkhuset vid Skutskär.

sken. Nu var det vid *Skutskär*, i ett af de tre invid hamnen befintliga trämassemagasinen som eldsvåda uppstått, mycket liknande Karskärsbranden. Innan släckningsarbetet ännu hunnit blifva ordnad, spred sig elden till samtliga magasinerna och till bredvidliggande stora torkhus äfvensom till angränsande brädgård.

Eldsläckningsarbetet kom i gång utan tidsutdräkt och leddes på ett synnerligen energiskt och planmässigt sätt af verkets förvaltare, Rob. Strand. Slangledningarna utlades från verkets pumpstation, inrymmande dels en ångpump och dels en benzinmotorpump (S. Henrikssons fabrikat), lämnade tillsammans 7.200 min. liter vatten, och från transportabla benzinmotor-sprutor, äfvenledes från S. Henriksson, först två tillhörande verket, och sedan ännu en från Söderfors bruk, hvardera sprutan lämnande 800 min. liter. Dessutom komma flera handkrattsprutor i användning. Så fort sig göra lät infann sig de vid Karskärsbranden deltagande flodsprutorna, tre tillhörande Skutskär, två från Bomhus och en från Gäfle. Strålar från ett 25-tal slangledningar voro snart i verksamhet. Släckningsmanskaper fanns i riklig mängd å platsen. Äfven från Gäfle brandkår lämnades personal. Och flottans fartyg »Claes Horn» biträdde med folk, 75 man.

Arbetet gällde i första hand att hindra eldens spridande till brukskontoret, beläget omkring 40 meter från den brinnande brädgården, och till de bakom det samma varande arbetarbostäderna, till hvilka områden genom vindriktningen massor af brinnande pappflak nedregnade, äfvensom till stora brädgården, dit eld lätt kunde komma från den brinnande mindre brädgården. Denna senare innehöll 1.000 standard virke till ett värde af 300.000 kr. Kontoret och arbetarbostäderna hade en mindre björkdunge mellan sig och eldhärden, hvilken afsevärdt bidrog till att rädda dem. Vid den brinnande brädgårdens smalaste del träffades anstalter för att strålförarna kunde uppehålla sig helt nära staplarna. Här lyckades det med användande af de kraftigaste strålarne att afklippa elden. Det händer sällan att såsom nu var fallet staplar kvarstå, hvilka delvis äro af elden förstörda. Med

en förvånande hastighet förintades brädstaplarna af elden, i det de sjönko ned till marken, som blef ren från allt brännbart. Elden utvecklade här så hög värme, att järnskenorna i brädgården och trallornas blockhjul ändrade form. Till och med sylarne i jorden förtärdes spårlost.

Redan vid 9-tiden, då den lilla brädgården var uppbrunnen, hade en gräns satts för eldens vidare utbredande.

Det stora af sten nyuppförda torkeriet, som i uppförande dragit en kostnad af 250000 kr., förstördes, så att endast de delvis nedramlande murarne funnos kvar. Massalagret, 5.700 ton, till ett värde af inemot 2.5—3 millioner kronor, blef till sist föremål för släckningsarbetet.

Under loppet af andra dygnet efter eldsvådans uppkomst fingo de främmande sjöängsprutorna vända åter utom Gäfle stads flodspruta, som hemkom under loppet af fjärde dygnet. Fasta pumpverken och de tre transportabla motorsprutorna användes sedan till släckningen intill sju dygnet på morgonen, då eldsvådan till synes var släckt.

Brandskadan torde uppgå i ett rör allt till mellan 3 och 4 mill. kronor.

— — —
Anledningen till dessa eldsvådor, hvilka delvis pågingo samtidigt och antagas hafva rörstört värden till inemot 10 mill. kronor, är ej känd, och föga troligt är, att orsaken kan fullt ledas i bevis. Men mycket tyder på att elden var anlagd. Kändt var att 7.000 ton af Karskärsmassan var såld till Tyskland, och det har tagits för gifvet, att den skulle användas till sprängämnestillverkning, samt att ångare voro på väg rör att afhämta densamma. Allmänt bekant är också, att under nu pågående krig en del af befolkningen, särskildt den yngre, ej har stora sympatier för Tyskland och gärna vill lägga hinder i vägen för allt, som kan befördra detta lands fortsatta krigföring. Det ser därför ut som en tanke att Karskärsmassan skulle gå upp i rök, innan tyska båtarne anlände, och att möjligheten för dem att i Skutskär skaffa sig annan massa skulle förhindras. Vid Skutskärsbranden konstaterades ock att en del yngre arbetare med stor ovilja deltog i eldsläckningen, då däremot de äldre biträdde på ett berömvärdt sätt. Härmed är ingalunda sagdt, att elden anlagts af arbetare å orten, utan kan den lika väl, kanske sannolikare, leda sitt upphof från kringfarande, som handlat i ententevänligt syfte.

I Norge, där tyskhatet är mera utprägladt, lära liknande försök att oskadliggöra pappersmassa, som miss tänkts vara såld till Tyskland, flera gånger hafva förekommit. Därför är det af vikt, att särskilda anstalter rörande vakthållning vidtagas, så att sådana tilldragelser, som nu i dessa trakter förekommit; och som förstört stora nationalekonomiska värden, så vidt möjligt förhindras.

Gäfle den 4 dec. 1917.

Otto v. Malmberg.

UTLANDET.

Svalöf. Den 29 nov. inemot kl. 8 på aftonen utbröt eld i Allm. Svenska Utsädesbolagets nyanlagda grönsakstorkeri. Kl. 8,15 e. m. alarmerades Svalöfs Frivilliga brandkår, som efter 30 minuter var på platsen medförande sin motorspruta. Att märka är, att kåren hade att köra 5 kilometer i mycket tungt väglag. Vid kårens framkomst stod hela maskinhuset i lågor, och elden hade äfven spridit sig till torkeriets vindsvåning samt hotade hela torkeriet. Medelst två slangledninga från motorsprutan (800 mls Scania-Vabis) verkställdes den hufvudsakliga släckningen på c:a en half timma, hvarefter eftersläckning vidtog. Genom brandkårens kraftiga ingripande, och tack vare det att den till sitt förfogande hade en *effektiv motorspruta*, som möjliggjorde ett framgångsrikt släckningsarbete, blefvo skadorna å fabriken relativt små.

Denna eldsvåda visar oförtydligt, hvilken nytta en kommun kan hafva af en väl organiserad och ledd frivillig brandkår, och vittnar om att Svalöfs brandkår under sin intresserade chef genom ett godt förarbete skolat sig för sitt värf som samhällets skyddsvakt mot elden.

Vaxholm. Måndagen den 3 december strax före klockan 8 på aftonen utbröt eld i Länstidningens tryckeri. På grund af ineliggande större papperslager och andra lättantändliga ämnen fick elden genast stor omfattning, och lågorna slog inom kort ut från byggnadens alla fönster. Vid halfniotiden, då branden var som häftigast, kunde eldskenet iakttagas t. o. m. i Stockholm. Den rådande stormen hade till följd, att gnistor och brinnande flagor kastades ut öfver staden, hvarför man befarade en större katastrof. Frivilliga brandkåren ryckte visserligen ögonblickligen ut, och stadens innevånare gingo man ur huse för att biträda vid släckningsarbetet. Dock kunde föga uträttas, innan 200 å 300 man militär från Vaxholms fästning ankommit till platsen medförande motorspruta. Med hjälp af denna lyckades det att få elden begränsad och släckt. Tryckeribyggnaden nedbrann emellertid till grunden, och endast obetydligt af inventarierna kunde räddas.

Jönköping. Ladugården och därmed sammanbyggda uthus vid Drättinge egendom utanför Jönköping har natten till den 29 november nedbrunnit till grunden, hvarvid 100 nötkreatur och 19 hästar innebrändes. Några djur räddades, men voro de mer eller mindre skadade. Därjämte blefvo maskiner och inbärgad gröda lågornas rof.

Malma hed. Från Malmköping meddelas: Den 2 december på middagen utbröt eld i Kungl. Södermanlands regementes barackbyggnad n:r 3. Denna nedbrann till grunden, hvarvid en del sängutredningar förstördes. Närliggande byggnader voro starkt hotade, men räddades af brandkåren.

Danmark. I närheten af Maribo nedbrann för någon tid sedan en gård, hvarvid 290 kreatur blefvo innebrända. Djuren stodo i en stallänga, hvilken endast hade en utgång.

Hobro. Den 16 november kl. 4—5 på morgonen utbröt eld i Volstrup gård. Ladubyggnaden och stallängorna nedbrunno på mycket kort tid. 1300—1400 tunnor säd och all redskap gingo upp i lågor. 100 kreatur brunno inne. Brandskadan anslås till c:a 125.000 kronor, hvaraf endast c:a 85.000 kronor voro täckta genom försäkring. Elden *menas vara anlagd* af en luffare, som stulit en ko och sedan stuckit eld på gården för att dölja stölden.

Köpenhamn. Den 19 november inträffade ombord på norska järnfartyget Gunnvar, som lossade i frihamnen, en våldsam explosion. Fartyget hade inkommit i hamnen med last af karbid. Man antager, att karbid från en otät eller söndrad trumla fallit ned i vattnet i lastrummets botten och utvecklat gas, hvilken blifvit antänd genom en gnista, framkallad genom sammanstötning mellan tvenne trumlor under lossningen. Delar af garneringen lösrefvos genom explosionen, eljest tog fartyget ingen skada. Fyra arbetare, som uppehöll sig i lastrummet, blefvo skadade, däraf en så allvarligt, att han i medvetslöst tillstånd blef transporterad till sjukhus.

FRÅN EGET LAND.

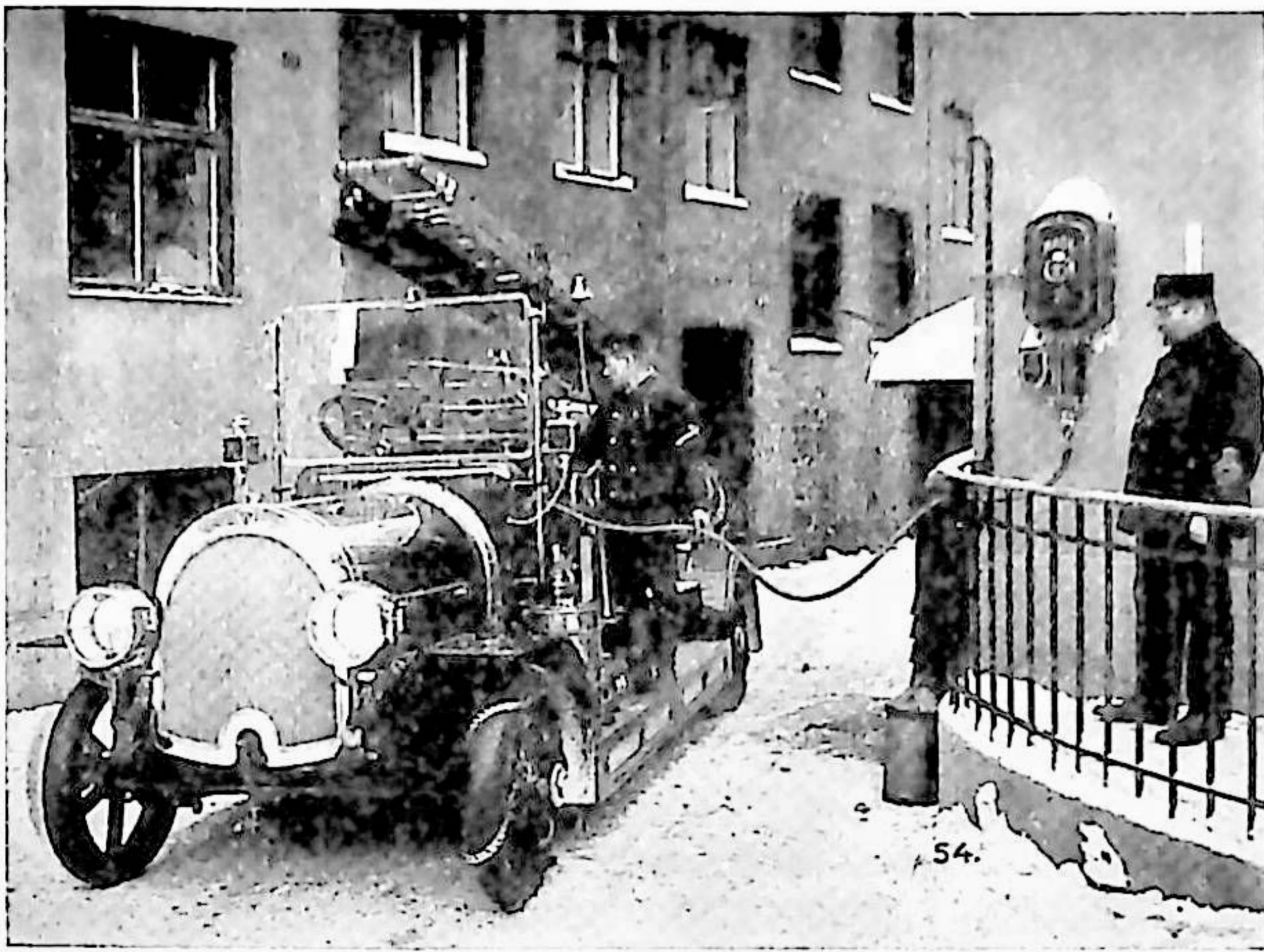
Hälsingborg. Till brandlöjtnant har brandstyrelsen den 29 i förra månaden utsett t. f. brandlöjtnanten, löjtnanten i Kungl. Lifregementets grenadierers reserv Herbert Norström.

Grundsund. K. bhde har vägrat fastställa den för Grundsunds kommun upprättade brandordningen, då den står i strid med brandstadgan för rikets städer.

Boden. Vid kommunalstämma i Boden har beslutits att utbryta Bodens municipalsamhälle med garnisonen från Öfverluleå kommun för bildande af stadssamhälle. Vederlaget för kommunen bestämdes till 650.000 kronor.

Mariestad. Mariestads brandkår har ytterligare tilldelats töljande dyrtidstillägg: Brandchefen 300 kr. per år samt hvar och en af manskapet 10 kr. per man och för gift brandman för hustru 10 kr. och för barn under 15 år 5 kr. allt beräknadt per månad att utgå tillsvidare.

Nässjö stads brandväsende. De större anordningar, som föreslagits för brandväsendets förbättrande, såsom byggande af brandstation, automo-

Mackmätare vid Johannes Brandstation i Stockholm.

MACK
INREG.
VARUMÄRKE

Bensin-Mätare

förebygga spillning, läckage, avdunstning och övermå vid mätningen. De äro godkända av brandmyndigheterna. Enda automatiska mätapparat som lagligen får användas för mätning direkt i automobil o. dyl.

Aktiebolaget MACK : Stockholm.

Postadress: MIDSOMMARKRANSEN.

bilisering m. m., hafva på grund af dyrtiden af stadsfullmäktige ansetts böra anstå tills vidare.

Till nyanskaffning har emellertid anslagits 15.000 kr., hvarigenom brandkåren erhåller en redskapsvagn, som skall transporteras med förhyrda hästar, jämte en hel del ny utrustning. En brandmästare skall anställas. Förslag föreligger för vattenledningens utdragande och vattensamlingars anordnande till de aflägsna förstadssamhällena.

Den målmedvetna ledning, under hvilken stadens brandväsende nu står, gör, att förhoppningar förefinnes om brandväsendets fullständiga ordnande inom ej alltför aflägsen framtid.

Brandskydd för husdjuren.

Djurskyddsföreningarnas centralförbund har ingått till Kungl. Maj:t med framställning om utredning rörande bestämmelser i syfte att minska förlusterna genom eldsvådor i ladugårdar och stall.

Det synes centralförbundet icke vara i öfverensstämmelse med tidens kraf, att husdjuren betraktas uteslutande som lösöre, hvilket man, för att skydda sig själf mot förlust, endast har att brandförsäkra till ett visst värde. I skrifvelsen anföras exempel på hur tanklöst stallarna ofta inredas.

(St. D.)

En belöning af 60 kr. har i dagarne öfverlämnats från Christinehofs godsförvaltning till Löfvestads frivilliga brandkår såsom en uppmuntran och ett tack för brandkårens arbete vid eldsvådan där i september månad. Kåren uttryckte efter kallelse pr telefon till det 12 km. aflägsna brandstället med sin *Pentamotorspruta* och 10 man och befann sig 50 minuter därefter vid brandstället, där sprutan sedan arbetade för »full gas» i 4½ timmar, då den största faran för kringliggande byggnader var öfver och inryckning företogs. Kåren har en gång förut i år erhållit i be-

löning af Färs och Frosta härads brandstodsbolag 100 kr. för sitt raska ingripande vid eldsvåda i den närliggande byn.

B—g.

FRÅN UTLANDET.

Köpenhamn. Då ett af brandkårens arbetsfordon den 16 november skulle transportera en af vaktstationernas manskap in till hufvudbrandstationen, där personalen skulle hafva en gymnastiklektion, inträffade i närheten af hufvudbrandstationen en kollision mellan fordonet och en elektrisk spårvagn med den påföljd, att alla sju brandmännen slungades af fordonet. Tre af dem blefvo så svårt skadade, att de i ambulansvagnar måste transporteras till sjukhus.

Köpenhamn. I årsredogörelsen anføres beträffande automobilmotorsprutan:

Sprutan har varit använd vid eldsvådor 8 gånger under det gångna året samt 1 gång vid läns-pumpning. Den har vid färd till brandställe och under öfningskörsl tillryggalagt 540 km. Vid eldsvådor har den varit i gång sammanlagt 30 timmar samt 5½ timmar vid läns-pumpning. Vid öfningar har den varit i gång sammanlagt ½ timme under året. Totalförbrukningen af bensin under året uppgår till 1235 kg., för hvilka kostnaden uppgått till c:a 721 kronor. Till direkt underhåll af fordonet hafva åtgått 145 kronor 10 öre.

Sammanlagda utgiften för motorsprutan under de senaste 4 åren har varit

Bensin	Kr. 2.557:—
Underhåll	» 2.177:—
Förare (medellön)	» 5.490:—
Amortering	» 6.345:—

S:a Kr. 16.569:—

alltså c:a 4.150 kronor per år.

Uniformer för brandmän och s. k. larmrockar.

Prima varor och billiga priser.

Leverantör till Göteborgs Brandkår.

Akt. Bol. Otto Berlin,
GÖTEBORG.

Annonsera i

”Tidskrift för

BRANDVÄSENDET”

Brandkårslitteratur

från Svenska Brandchefsföreningens Förlag.

Årsprotokollet 1910 — innehåller bl. a. År brandstadgan för rikets städer i behof af omarbetning och i hvilka hänseenden? Om brandsyner. Belysningsmateriel för brandkärer. Om brandtelegrafer. Slangars behandling. Teatrar ur brandteknisk synpunkt. — Slutsåldt.

D:o 1911 — Bensin och dess förvaring. Tryckförluster och dessas beräkning i slangar. Brandprof af olika slags yttertak. — Slutsåldt.

D:o 1912 — Brandkärernas uniforms- och titelfrågor. Brandskydd i fabriker och eldfarliga inrättningar.

D:o 1913 — Lifräddningsanordningar för sjukhus, hospital och fängelser. Studier af Norrländska sågverks- och trävaruindustrier. Om ljusgårdar, gårdsutrymme och portgångar. Brandsäkra dörrar.

D:o 1914 — Automobilfordon för brandväsendet. Eldsläckningsväsendet å Baltiska utställningen. Föreskrifter för ambulerande biografteater. Lux's automatiska kolsyresläckningsanordningar. Brandtekniska studier i Köpenhamn. Lidingö köpings brandkår.

D:o 1915 — Ludwigsbergs Penta Revolverspruta. Anifalsk alarmering. Själfantändningsexperiment. Ansvarsförsäkring för brandkärer.

Årsprotokollet 1916 — Om Bergenbranden. Svensk brandteknisk terminologi. Skyddsanordningar i hotell. Släckningshjälp till grannsamhällen.

D:o 1917 — Skogseldsläckning. Lifräddningslinor för våningar, hotell o. dyl. Fabriksbrandkår vid Jönköpings gamla tändstieksfabrik.

Pris pr årsprotokoll 1 kr. för föreningsmedlem, 2 kr. för öfriga.

BROSCHYRER: Om bensin och dess förvaring af Civilingenjör Karl Thorngren Slutsåld. pris 1:—

Om vattenledningstryck och eldsläckning af Professor J. Gustaf Richert. » 1:50

Lifräddnings- och skyddsanordningar i sjukhus, sinnessjukanstalter och fängelser af Brandchefen R. Stridbeck. Slutsåld » 1:—

Räddning af djur ur brinnande eller af elden hotade byggnader af: — — — — f. pris pr st. 15 öre; vid rekvisition af minst 100 ex. 12 öre och 200 ex. 10 öre pr st.

Om själfantändning af Brandchefen W. Bergqvist » 1:—

Riktlinjer för brandsyner- och besiktningsförrättningar. Grundade på prejudikat (nödvändig för hvarje brandsynerenämnd) » 3:50

Skogseldsläckning af Kapten R. Stridbeck » 0:50

Under utgifvande och torde utkomma före 1917 års slut:
Normalbrandordning. Normalreglemente. Normalinstruktion.

Rekvisitioner göras hos Svenska Brandchefsföreningens Förlag, Kalmar.

Studier gifva intresse för yrket och fackkunskap!

Jämför man dessa siffror med utgifterna för driften af en hästbespänd ångspruta med tillhörande materialvagn, så visar det sig, att dessa senare komma upp på 7.355 kronor i genomsnitt per år mot motorsprutans 4.150:—.

Men då utgifterna för hästhållningen hafva stigit alldeles enormt (inköpspriset för en häst från 800 till 1.800 kronor och fouragepriserna till det tredubbla af det tidigare) kan man tills vidare icke med någon beviskraft anställa några jämförelser mellan utgifterna för automobildrift och för hästdrift i hvad rörer motsvarande fordon och detta så mycket mindre, som underhållskostnaderna för motorsprutan måste ses från den synpunkten att densamma icke står såsom ett första uttryckningens fordon, utan endast tillhör andra uttryckningen och där icke kommit till nämnvärd användning.

Dumbrek. Denna lilla stad ligger i närheten af Glasgow och är på sitt sätt en idealstad, om just icke för sotare. Staden plågas icke som andra städer af rök och sot. Dess atmosfär är alltid fullkomligt fri från förbränningsprodukter. All belysning, uppvärmning, matlagning o. s. v. försiggår på elektrisk väg. Det yttre utseendet af staden är egendomligt, i det att inga hus äro försedda med skorstenar. Om det mellan år och dag inträffar några eldsvådor på grund af kortslutningar o. d. — det förmåler inte historien.

Tyskland. Såsom redan tidigare i T. f. B. omtaladt blifvit, har man i Tyskland beslaglagt all koppar, däribland också koppardelar till ålskedare, hvilka skola utbytas mot järn. I en kungörelse från Die Metallmobilmachungsstelle meddelas en del föreskrifter, hvilka afse att minska brandfaran vid detta ombyte. Så anbefalles t. ex., att järnledningarna skola anbringas samtidigt med att kopparledningarna borttagas och detta senare må icke ske, förrän de erforderliga ersättningsledningarna af järn åvägabragts och finnas tillgängliga, så att byggnaderna i fråga icke under någon tid komma att undvara sina åskledare.

New York. Den stora automobilfirman Hudson Motor Car Company i New York har under uppförande ett kolossalt automobilgarage i fyra våningar med plats till 600 automobiler. Byggnaden upptager ett areal af 306 kvm. och kostnaderna för uppförandet beräknas till 600.000 dollars. Inga elevatorer eller hissar finnas i byggnaden, utan köras automobilerna upp på sex meters breda ramper till de olika våningarna. Man anser sig härigenom spara både tid och pengar. En befordring per hiss kostar per gång 10 cents samt en genomsnittsväntetid på 20 minuter per vagn dagligen. Besparingen i driftkostnader anslås genom denna anordning till 18.250 dollars per år. För hvar tjugonde automobil finnes en tvättplats, så anordnad och inrättad, att rengöringen af en vagn icke berör andra. På tvättplatsen finnes

varmt och kallt vatten samt vacuumcleaner. En del af den öfversta våningen är inredd till chaufförerna. Här finnas badrum, matsalar, bibliotek, läsrum, rökrum, raxalong, biljarder m. fl. lokaler. Reparationsverkstaden är placerad i fjärde våningen. En af ramperna leder upp till byggnadens tak, hvarest chaufförernas klubbhus är beläget. Bensin- och oljeledningarna finnas i alla våningarna. Hufvudbensinbehållaren rymmer 103.500 liter.

Naturligtvis är byggnaden försedd med alla de nyaste och mest moderna anordningar i brandtekniskt afseende.

Man har i Amerika funnit, att detta sätt att ordna saken måste blifva framtidens lösen. Tomterna i de stora städerna äro så dyra, att det icke kan betala sig att bygga garager i en våning inne i staden. Skulle de förläggas utanför staden, skulle afståndet därifrån och in till centrum blifva för stort.

Amerika. Året 1916 har varit ett allvarligt år för de amerikanska brandförsäkringsbolagen. Och året 1917 visar ytterligare stegring. Det är särskildt ammunitionsfabrikerna, som vållat de enorma skadorna. Ett stort antal af dessa fabriker hafva ju, såsom dagspressen meddelat, sprungit i luften och dragit med sig närliggande hus, ja hela gatusträckningar i olyckan.

	1916	1917	
Januari	21.423.350	36.431.770	dollars
Februari	24.770.770	29.387.660	»
Mars	38.680.250	17.523.000	»
April	12.681.050	18.597.225	»
Maj	15.973.500	24.968.800	»
Juni	12.247.500	15.513.270	»

Dessa siffror visa en afsevärd stegring från år 1915.

AMERIKANSK NOTIS.

Staden San Diegos svenske brandchef Louis Almgren är helt säkert världens mest modärne brandchef. Medan hans kolleger få taga öfverblick och hafva öfversta ledningen på en brandplats bundna vid terra firma och på sin höjd kunna per automobil befordras från brandstation till brandställe, far herr Almgren till eldsvåda per flygmaskin, hvilken kretsar öfver brandstället och från hvilken hans ordonnans kastar eldsläckningsbomber ned mot brandobjektet. Det är herr Almgrens afsikt att utrusta hela brandkåren för färd till brandställe per flygmaskin.

Det måste ju medgifvas, att vi här hemma i gamla Europa äro ett godt stycke bakom beträffande dylika högtflygande planer.

Litteratur.

Elektriciteten. *Handledning för brandkårspersonal.* af G. Hellgren, major, brandchef i Sundsvall, Svenska Brandchefsföreningens förlag.

Såväl i tal som i skrift har af brandkårspersonal önskan ofta uttryckts att erhålla ökade insikter i hvad till yrket hör. Särskildt har det framhållits, att saknaden af förkunskaper i elektricitetslärans *enklaste grunder* utgör ett hinder för ernående af den utbildning i ämnet, som är erforderlig för att med någon sakkunskap kunna utföra arbeten vid brandkårens elektriska anordningar af olika slag och för att fatta de elektriska fenomen, med hvilka en brandman ofta har att taga befattning.

Visserligen finnas goda läroböcker i ämnet, men erfarenheten har visat, att dylika, hvilka med nödvändighet äro affattade i mer eller mindre vetenskaplig form, verka i viss mån afskräckande från själfstudium.

Äfvenledes finnes ett stort antal andra utmärkta arbeten i hithörande ämnen, men dessa verka lika afskräckande genom sin vidlyftighet och genom en mängd beskrifningar, som icke äro för brandmannen af omedelbart intresse.

Det synes därför som om en liten skrift, innehållande endast de enklaste lagarna för de elektriska fenomenen samt enkla förtydligande figurer, skulle kunna vara till god nytta för brandkårens personal vid såväl undervisning som själfstudium. Ofvannämnda lilla skrift, 41 sidor i oktavformat och försedd med öfver 30 figurer i texten, är sålunda afsedd att i så populär form som möjligt gifva de första begreppen i elektricitetsläran och meddela förklaringar öfver de apparater, med hvilka brandmannen oftast har att taga befattning. Dessutom hafva några upplysningar införts beträffande de faror, som äro förbundna med elektricitetens användning och handhafvande, hvarjämte till ledning för dem, som önska ytterligare fördjupa sina insikter i ämnet samt erhålla handledning i det praktiska utöfvandet af elektricitetsläran, bifogas en kort förteckning öfver en del läro- och handböcker, som synas vara för den afsedda läsekretsen lämpliga.

Denna lilla bok bör inom hvarje brandkår finnas i ett antal, som medgifver utdelandet till hvarje man för att studeras i likhet med instruktioner och reglementen.

Priset är 1:— kr. pr ex., men vid rekvisition af minst 10 ex. 0.75 kr.

Rekvisitioner göres hos Svenska Brandchefsföreningens ordförande adress Sundsvall.

Anvisningar rörande sparsam användning af smörjmedel. Utarbetade af docent *Evert Norlin* på uppdrag af Industrikommissionen. 8:o, 13 sidor. Pris 50 öre.

OBS! Lämplig för utdelning till personal, som omhänderhar smörjmedel.

Svenska Teknologföreningens förlag, Stockholm.

Förslag till Normalbrandordning för städer, köpingar och municipalsamhällen. Utgifven af Svenska Brandchefs-Föreningen. Kalmar. 1917.

Såsom Föreningens medlemmar torde erinra sig, beslöts på årsmötet i Kalmar 1915 att genom arbetskommission III till utredning företaga frågan om normalförslag till brandordningar för rikets städer, köpingar, municipalsamhällen och andra ställen, inom hvilka brandstadgan, jämlikt dess 20 §, förklarats tillämplig.

Den utredning, som i enlighet med detta Föreningens beslut blifvit verkställd, föreligger nu i form af en handbok i ämnet.

För att göra denna handbok så praktiskt användbar som möjligt, framträder arbetet icke endast såsom en vägledning vid upprättandet af förslag till brandordningar, utan ätven såsom en uppslagsbok rörande tillämpning af brandstadgans och brandordningarnes föreskrifter och bestämmelser eller med andra ord såsom en kommentar till brandstadgan för rikets städer och samhällenas därpå grundade brandordningar.

Och en dylik handbok synes vara väl af behovet påkallad. De tidigare utgifna handböckerna på området hafva endast meddelat ett ringa fåtal prejudikat af de många, som finnas, särskildt i de otryckta källorna, och de citerade hafva icke alltid varit hvarken de viktigaste eller de mest intressanta och mest upplysande.

I handboken finnas nu hänvisningar till gällande författningar och till på området förefintlig speciallitteratur.

Och förutom själfva förslaget med en synnerligen utförlig motivering till dess olika bestämmelser, under åberopande af tillämpliga prejudikat och andra författningar, innehåller boken en fullständig innehållsförteckning öfver arbetet, dels i form af ett vanligt register före texten, dels i form af ett uppslagsregister med stickord efter texten, dels slutligen såsom ett kronologiskt register. Vidare finnas angifna de källor, som vid utarbetandet blifvit använda.

Såsom bilagor äro intagna yttranden öfver förslagens kap. IV. Om sotare och sotning, hvilka afgifvits af de till Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund anslutna kretsarne jämte yttrande öfver dessa utlåtanden.

Slutligen hafva intagits rättelser och tillägg beträffande under arbetets utgifvande ändrade eller tillkomna författningar eller afkunnade domar och utslag.

Det framgår sålunda af det nu anförda, att arbetet är synnerligen omfattande och utförligt. Det går ock på öfver 500 sidor.

Vi hafva sålunda på detta sätt erhållit en gedigen och god uppslagsbok på ett område, som hittills varit föga beaktadt.

